

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE MOLENSTRAAT TE WERVIK (WEST-VLAANDEREN) (23.385)

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 841

Rapport opgemaakt door: Bénédicte Cleda

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

Januari 2019

Dossiernr: 25106.R.01 (intern); 23.385
(extern)

OE: 2018K253

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Molenstraat te Wervik (West-Vlaanderen) (23.385)

Auteur

Bénédicte Cleda

Projectnummer

- 23.385 (extern)
- 25106 (intern)
- 2018K253 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, januari 2019

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 841

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	Januari 2019	Interne draft
v1	Januari 2019	Externe draft
v2	Januari 2019	Definitieve draft

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van resultaten	8
1	Inleiding	8
1.1	Administratieve gegevens	8
1.2	Doel van het onderzoek.....	8
1.3	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.4	Afbakening onderzoeksgebied	9
1.5	Onderzoeksstrategie.....	14
2	Aard van de bedreiging.....	15
2.1	Huidige situatie.....	15
2.2	Toekomstige situatie	17
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse.....	20
3.1	Topografische situering	20
3.2	Bodemkundige situering.....	26
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis.....	33
4.1	Historische stadskern van Wervik	34
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed.....	36
4.3	Cartografische bronnen.....	48
4.4	Recente landschapsveranderingen	58
5	Besluit	61
5.1	Interpretatie en datering.....	61
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	62
6	Samenvatting.....	63
7	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	64
8	Bibliografie.....	65
8.1	Literaire bronnen.....	65
8.2	Websites	65

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto, middenschalige winteropnamen,2017, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	10
Figuur 2: Luchtfoto, middenschalige winteropnamen,2017, met aanduiding van het lijntracé.....	10
Figuur 3: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen,2017, met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.	11
Figuur 4: GRB met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.....	11
Figuur 5: GRB met aanduiding van het lijntracé.....	12
Figuur 6: GRB met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.	12
Figuur 7: Kadasterkaart met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	13
Figuur 8: Kadasterkaart met weergave van het lijntracé.	13
Figuur 9: Kadasterkaart met weergave van het terrein voor grondverbetering.	14
Figuur 10: Orthofoto, grootschalige winteropname uit 2017, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	15
Figuur 11: Grondplan bestaande en toekomstige situatie: Molenstraat (N311) tussen de Rekestraat en de Gasstraat, rode stippelijn: toekomstige DWA, blauwe stippelijn: toekomstige RWA, zwarte stippelijn: bestaande gescheiden riolering (Bron: Initiatiefnemer 2018).	16
Figuur 12: Topografische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	20
Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het lijntracé.	21
Figuur 14: Luchtfoto met aanduiding van het tracé. De nummers corresponderen met de hoogteprofielen die in figuur 15 - 16 worden weergegeven.	22
Figuur 15: Hoogteprofiel 1, van noordoost naar zuidwest. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 14.	22
Figuur 16: Hoogteprofiel 2, van noordwest naar zuidoost. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 14.	22
Figuur 17: Luchtfoto met aanduiding van het terrein voor grondverbetering. De nummers corresponderen met de hoogteprofielen die in figuur 16 - 17 worden weergegeven.	23
Figuur 18: Hoogteprofiel 3, van west naar oost. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 15.	23
Figuur 19: Hoogteprofiel 4, van zuid naar noord. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 15.	23
Figuur 20: DHM met waterlopen en aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	24
Figuur 21: Hillshadekaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering. ...	25
Figuur 22: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	26
Figuur 23: Gedigitaliseerde Quartair geologische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	27
Figuur 24: Quartair geologische sequentie ter hoogte van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (profieltype 3 en 3a) (Bron: Geopunt 2018).	28
Figuur 25: Boringen ter hoogte van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	29
Figuur 26: Gedigitaliseerde Tertiair geologische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering, lichtpaars: Formatie van Kortrijk, Lid van Moen (KoMo).....	30
Figuur 27: GRB en bodemerosiekaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	31

Figuur 28: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	32
Figuur 29: Bouwkundig erfgoed, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed 2018).....	37
Figuur 30: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de nabije omgeving (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed).	37
Figuur 31: Beschermd monumenten, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).....	38
Figuur 32: Tabel met de locatie van de beschermde monumenten in de nabije omgeving (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed).	38
Figuur 33: Vastgestelde archeologische zone, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).....	39
Figuur 34: DHM 1m met aanduiding van de CAI-locaties in de nabije omgeving van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Centrale Archeologische Inventaris 2018).	40
Figuur 35: GRB met bekrachtigde archeologienota's en nota's in de nabije omgeving van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).....	45
Figuur 36: Stadsplan van Wervik door Jacob van Deventer (1550-1565) met de locatie van het tracé ter hoogte van de Molenstraat (blauw) (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België).....	48
Figuur 37: Kaart van Sanderus (1641) van Wervik, met de locatie van het zuidelijke deel van het tracé ter hoogte van de Molenstraat in de noordoostelijke hoek van de kaart (blauw).	49
Figuur 38: Fricxkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.....	50
Figuur 39: Ferrariskaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.....	51
Figuur 40: Ferrariskaart met aanduiding van het lijntracé.....	51
Figuur 41: Ferrariskaart met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.	52
Figuur 42: Atlas der Buurtwegenkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	53
Figuur 43: Vandermaelenkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	54
Figuur 44: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	55
Figuur 45: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé.	56
Figuur 46: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	57
Figuur 47: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	58
Figuur 48: Orthofotomozaïek (kleinschalige zomeropname uit 1971) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	59
Figuur 49: Orthofotomozaïek (kleinschalige zomeropnamen genomen 12-07-1990) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	59
Figuur 50: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropname genomen 3-04-2014) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.	60
Figuur 51: GRB met weergave van de zone die wordt vrijgegeven (lijntracé) en de zone waar vervolgonderzoek (terrein voor grondverbetering) vereist is.....	63

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Huidige en toekomstige rioleringen met diameter, diepte en breedte aanlegseuf, diepte weggroef, weergegeven per straat (Bron: Initiatiefnemer 2018).....	17
Tabel 2: Geraadpleegde bronnen (Cartesius 2018; Geopunt 2018).	33
Tabel 3: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1 km (Bron: Centrale Archeologische Inventaris 2018).....	45
Tabel 4: Andere archeologische bronnen in de buurt van het onderzoeksgebied (Onroerend Erfgoed 2018).....	46

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2018K253
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Molenstraat, tussen de Rekestraat en de Gasstraat, Hoogweg
- Postcode:	8940
- Fusiegemeente:	Wervik
- Land:	België
Lambertcoördinaten (1972, EPSG:31370)	xMin,yMin 56664.71,164216.26 xMax,yMax 56819.74,164550.85
Kadaster	
- Gemeente:	Wervik
- Afdeling:	Deels openbaar terrein en afdeling 1 Wervik
- Sectie:	- C
- Percelen:	- Openbaar domein - Terrein voor grondverbetering: 252A, 252/02A, 251A(partim), 253C
Onderzoekstermijn	Januari 2019
Thesaurus	Bureauonderzoek, Wervik, Molenstraat, Rekestraat, Gasstraat, Hoogweg, Romeinse tijd, middeleeuwen, vrijgave lijntracé, vervolgonderzoek terrein voor grondverbetering

1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch bodemarchief bedreigd wordt door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Ten tweede wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten en wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze mogelijk aanwezige resten. Ten derde wordt bekeken wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de initiatiefnemer. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.3 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanleg van een gescheiden stelsel gecombineerd met een nieuw wegenisontwerp zonder uitbreiding door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV), in de Molenstraat (N311) tussen de Rekestraat en de Gasstraat, voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De geplande werken aan de Molenstraat, de Rekestraat, de Bakkerstraat en de Hoogweg te Wervik houden het volgende in:

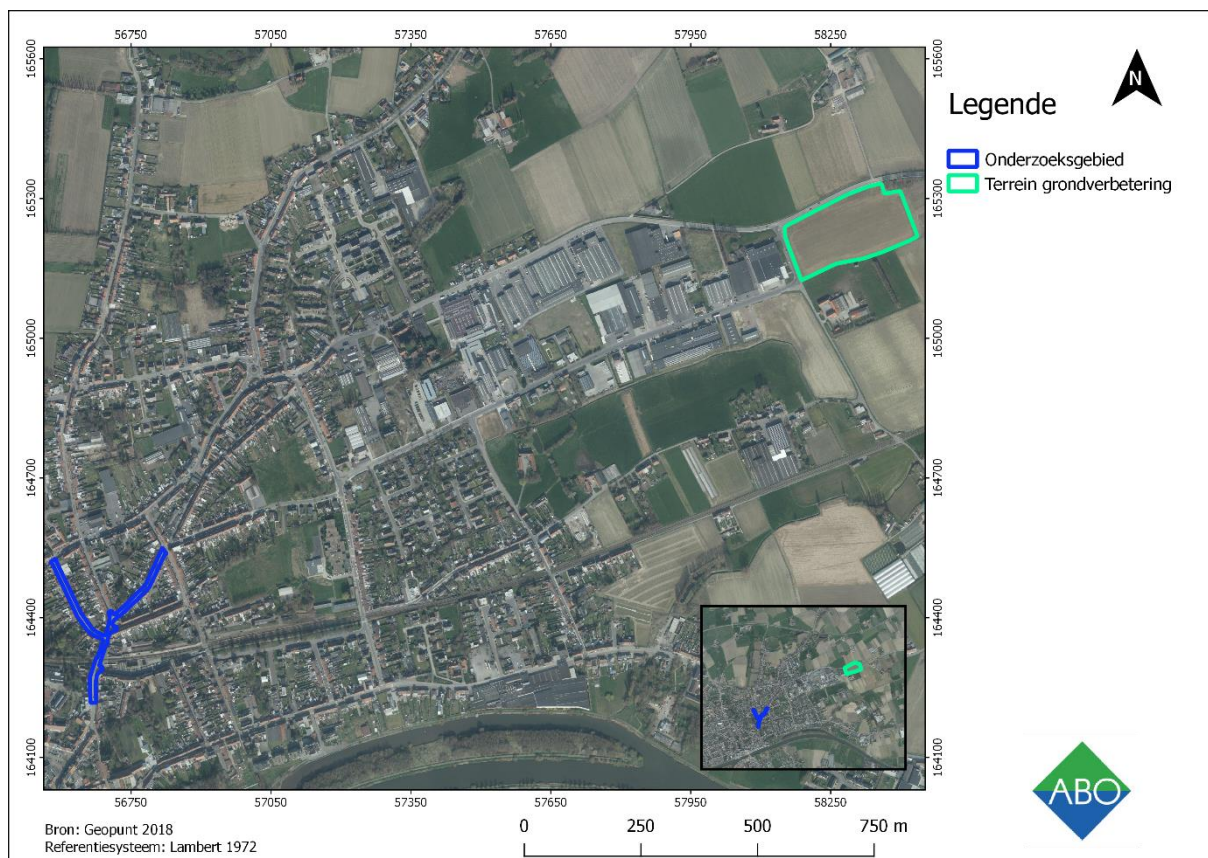
- Aanleg van een terrein voor grondverbetering (ca. 33.983 m²)
- Aanleg gescheiden riolering in de Molenstraat, de Rekestraat en de Bakkerstraat (ca. 6.300 m²) (592m lengte tracé)
- Herstel wegenis zonder uitbreiding
- Doorpersing onder de spoorweg

De geplande bouwwerken en de bijhorende graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Het betreft een lijninfrastructuur die de 1000m lijninfrastructuur niet overschrijdt (ca. 600 m). De bodemingrepen (ca. 40.238 m²) vinden plaats buiten het bestaande gabarit en overschrijden de grenswaarde van 1.000 m². Er wordt immers een terrein voor grondverbetering aangelegd op percelen 252A, 252/02A, 251A(partim), 253C, met een totale oppervlakte van 33.938 m² en het lijntracé heeft een oppervlakte van ca. 6.300 m². Het lijntracé bevindt zich deels in een archeologische zone, met name de historische stadskern van Wervik, die echter geen beschermde archeologische site is.

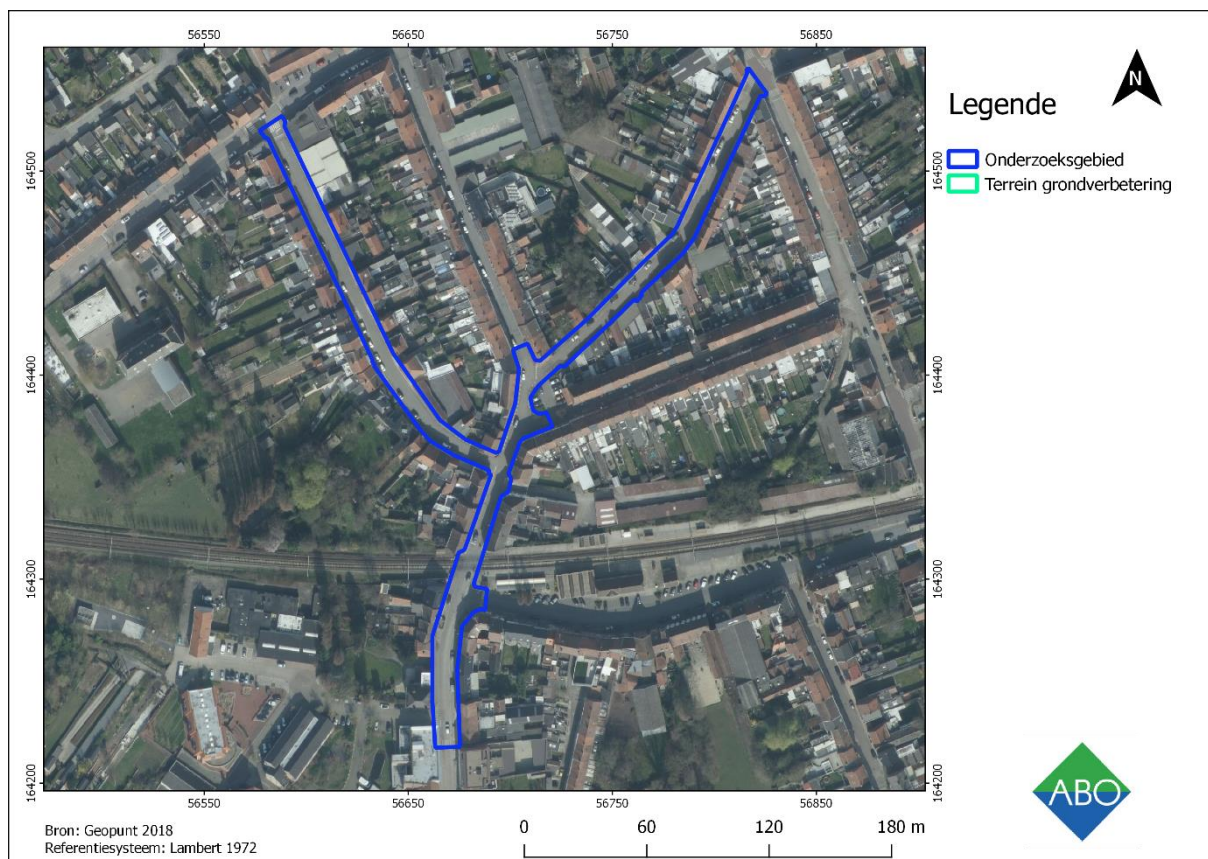
Daarom moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

1.4 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

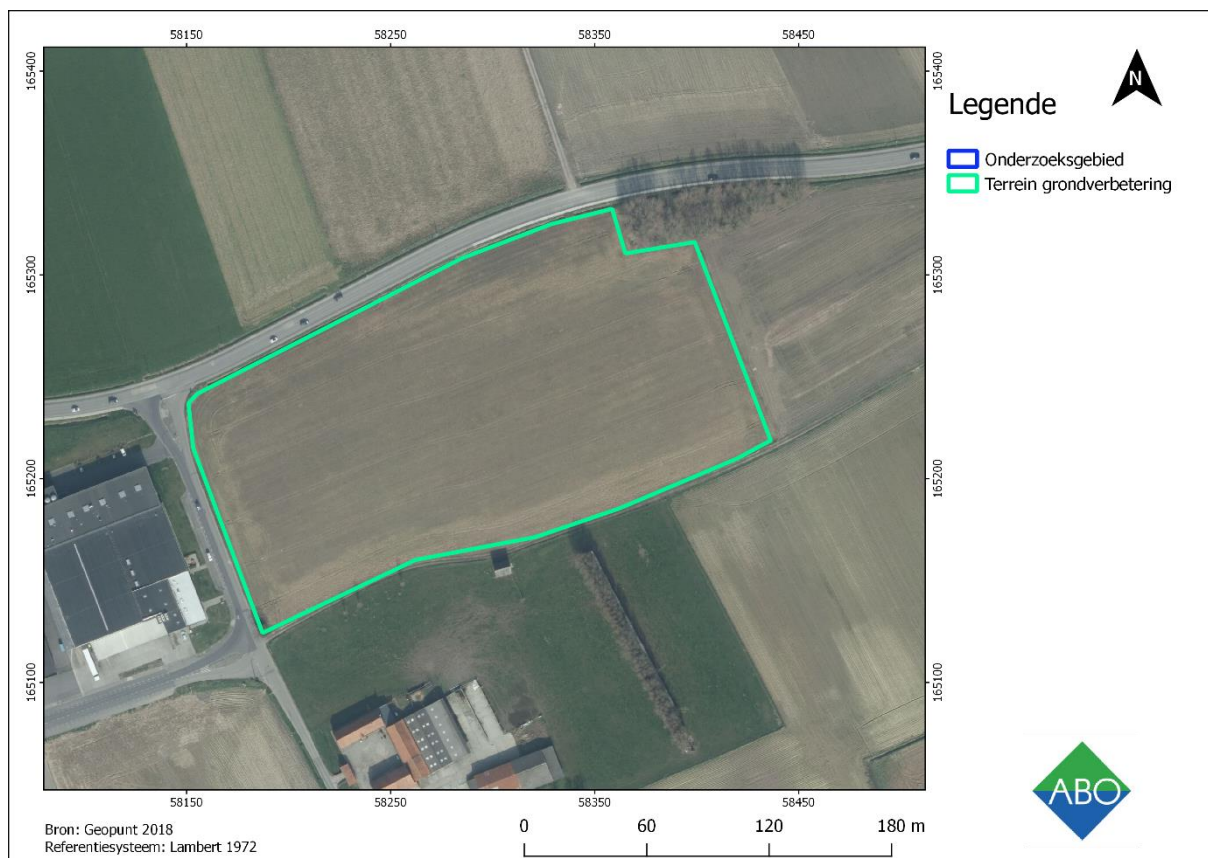
Het studiegebied bevindt zich ter hoogte van de Molenstraat, de Rekestraat, de Bakkerstraat en de Hoogweg te Wervik in de provincie West-Vlaanderen (Figuur 1 – 9). De lengte van het tracé bedraagt ongeveer 592 m en heeft een oppervlakte van ca. 6.300 m². Er wordt aan de Hoogweg een terrein voor grondverbetering aangelegd op percelen 252A, 252/02A, 251A(partim), 253C, met een totale oppervlakte van 33.938 m².

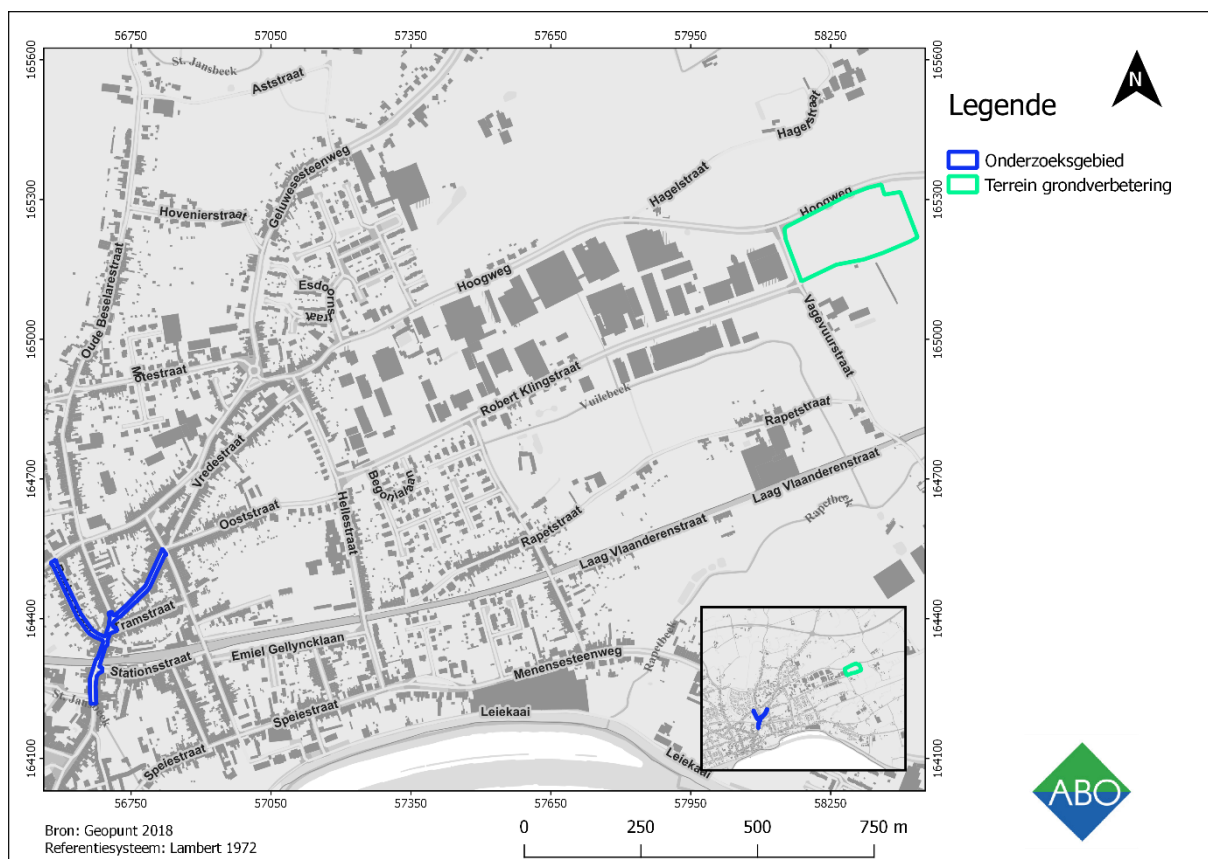
Figuur 1: Luchtfoto, middenschale winteropnamen, 2017, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

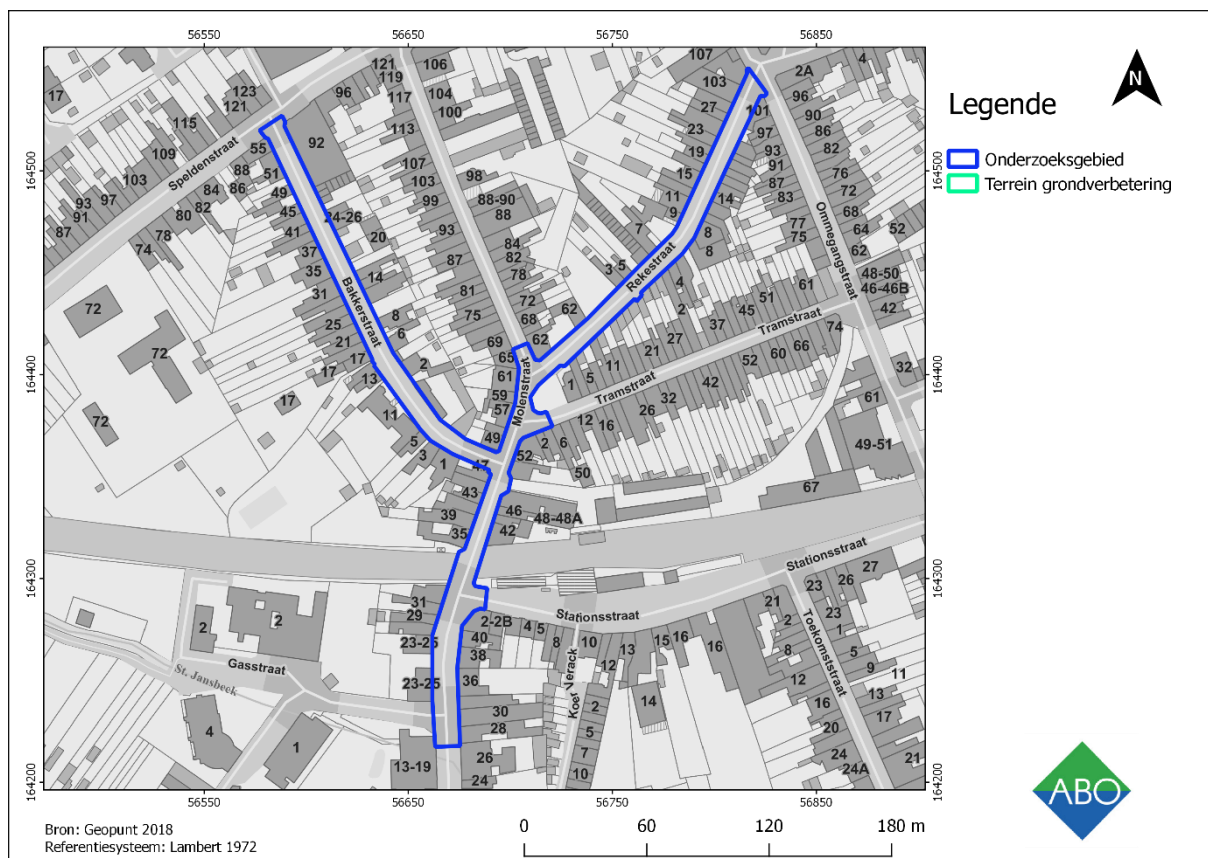
Figuur 2: Luchtfoto, middenschale winteropnamen, 2017, met aanduiding van het lijntracé.

Figuur 3: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, 2017, met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.

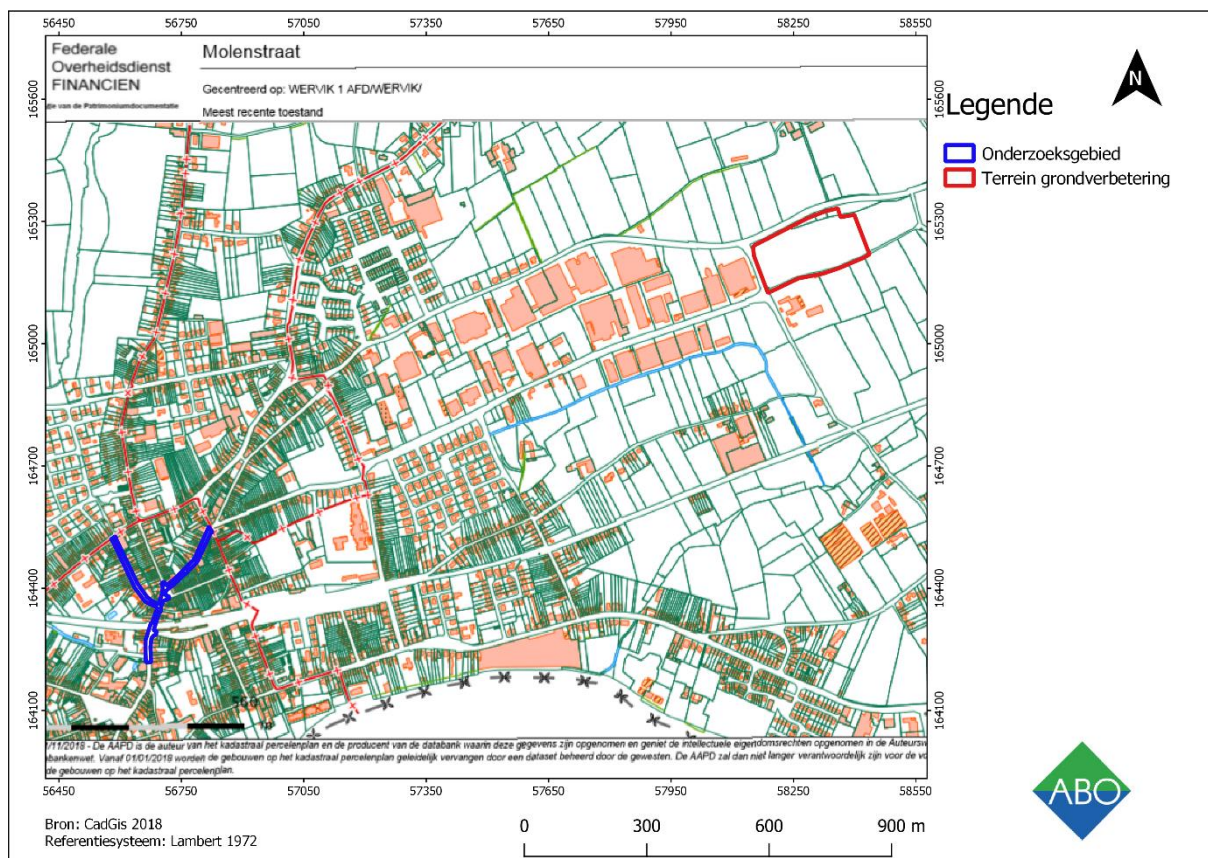
Figuur 4: GRB met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

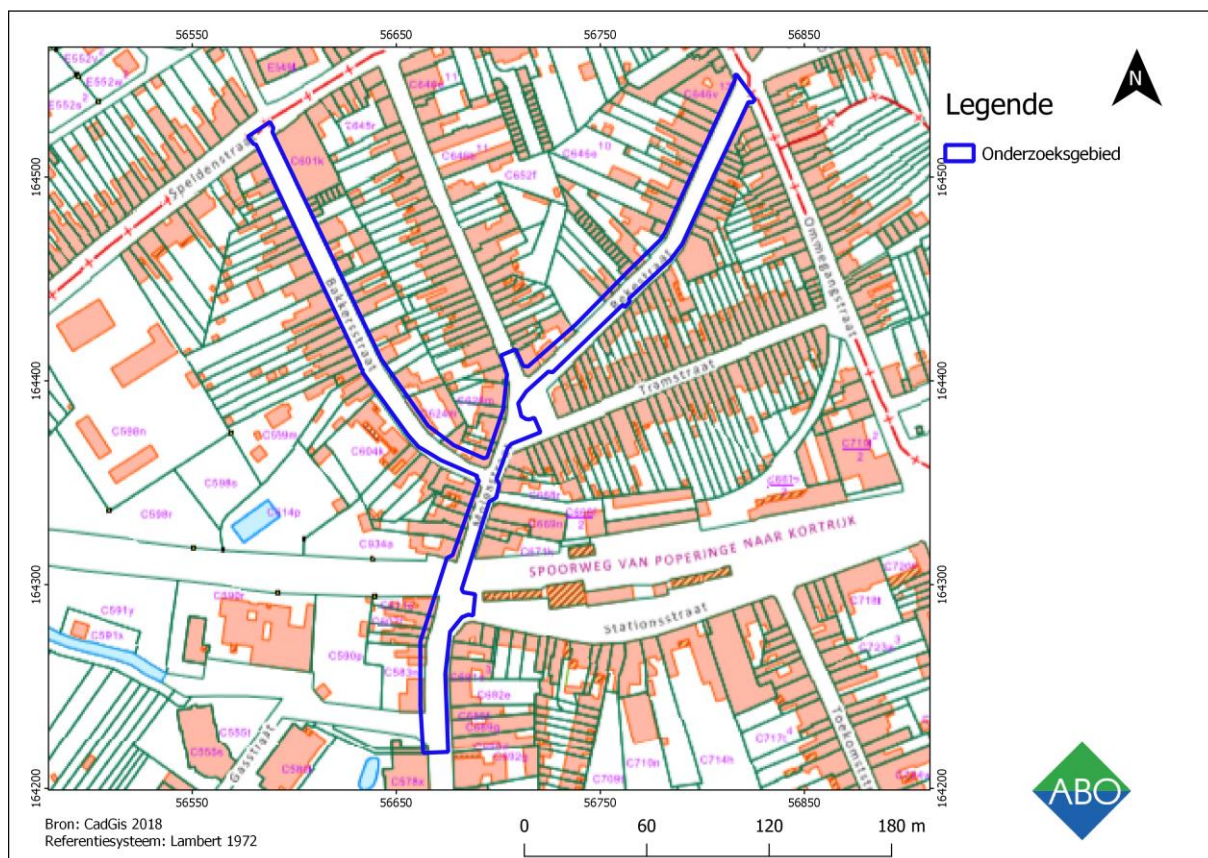
Figuur 5: GRB met aanduiding van het lijntracé.

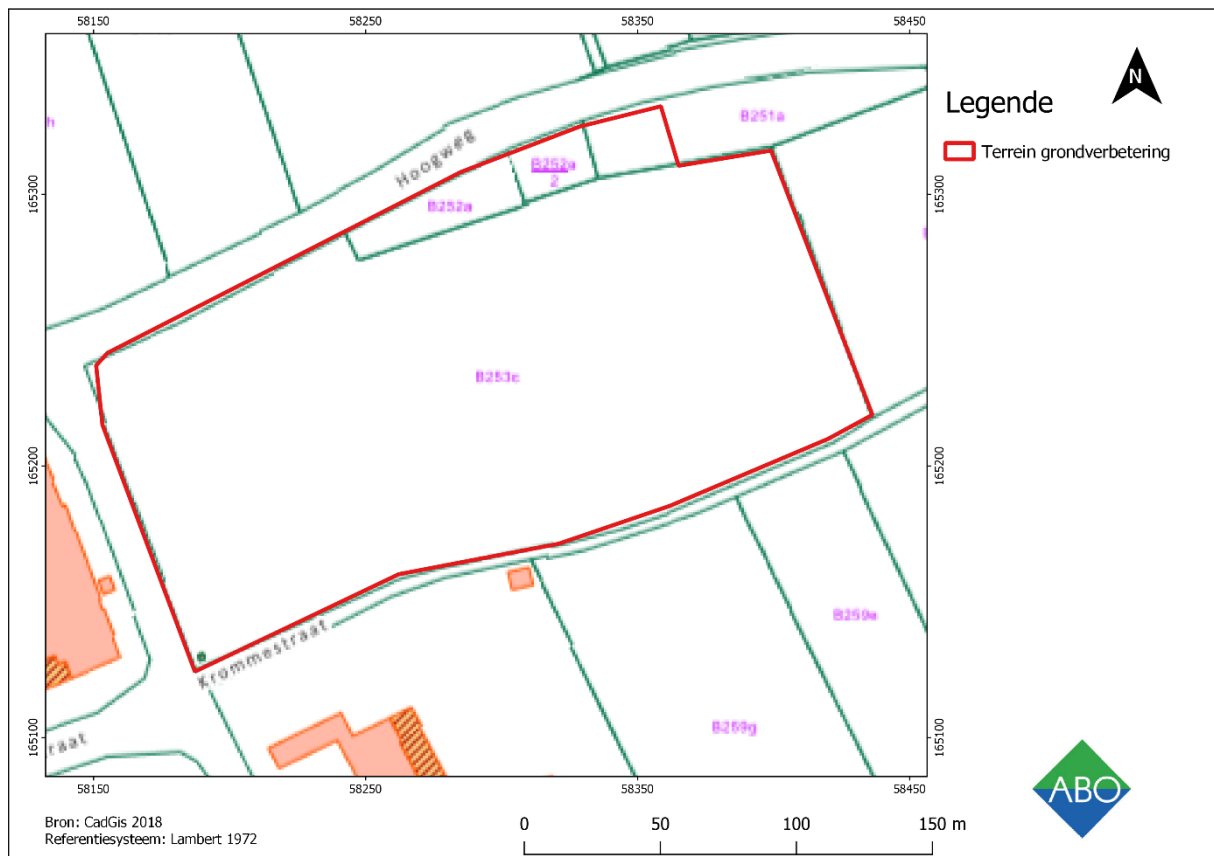
Figuur 6: GRB met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.

Figuur 7: Kadasterkaart met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 8: Kadasterkaart met weergave van het lijntracé.

Figuur 9: Kadasterkaart met weergave van het terrein voor grondverbetering.

1.5 ONDERZOEKSSTRATEGIE

De volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe worden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij worden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

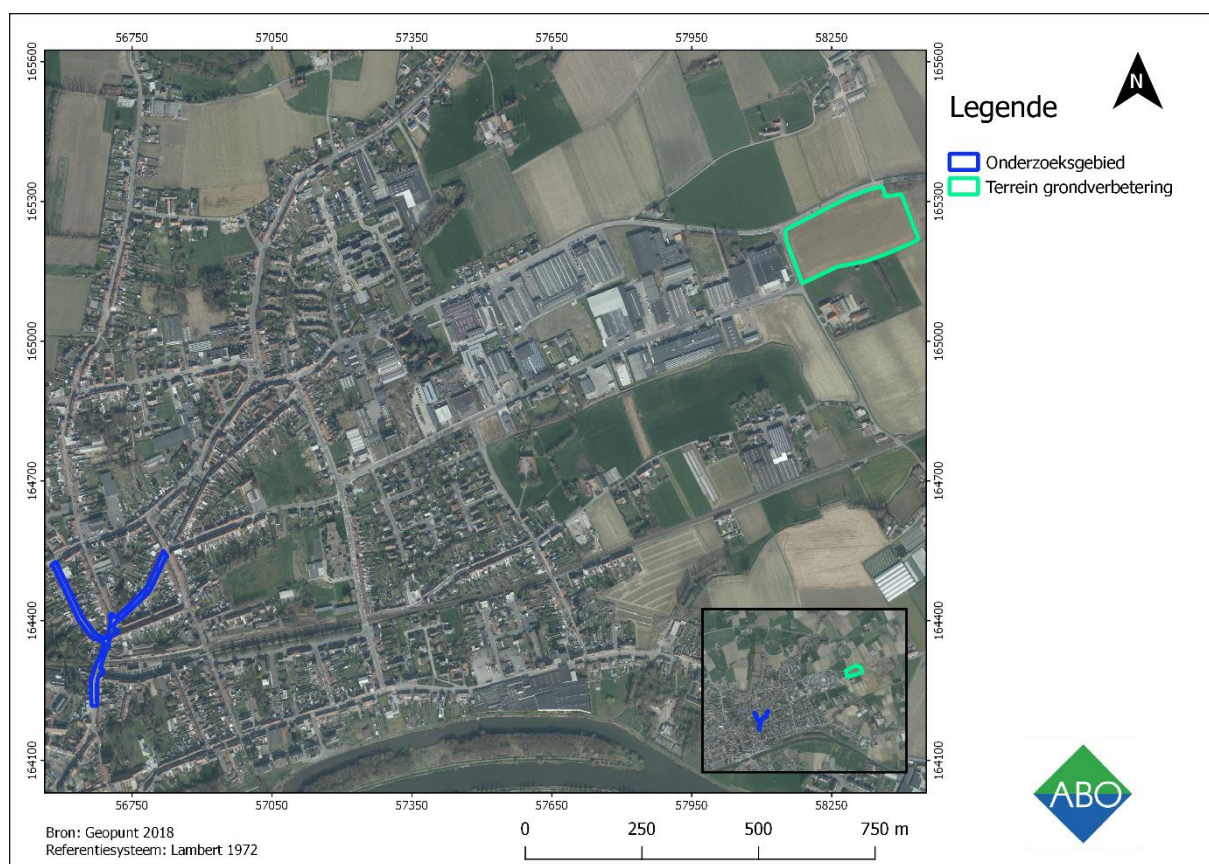
Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

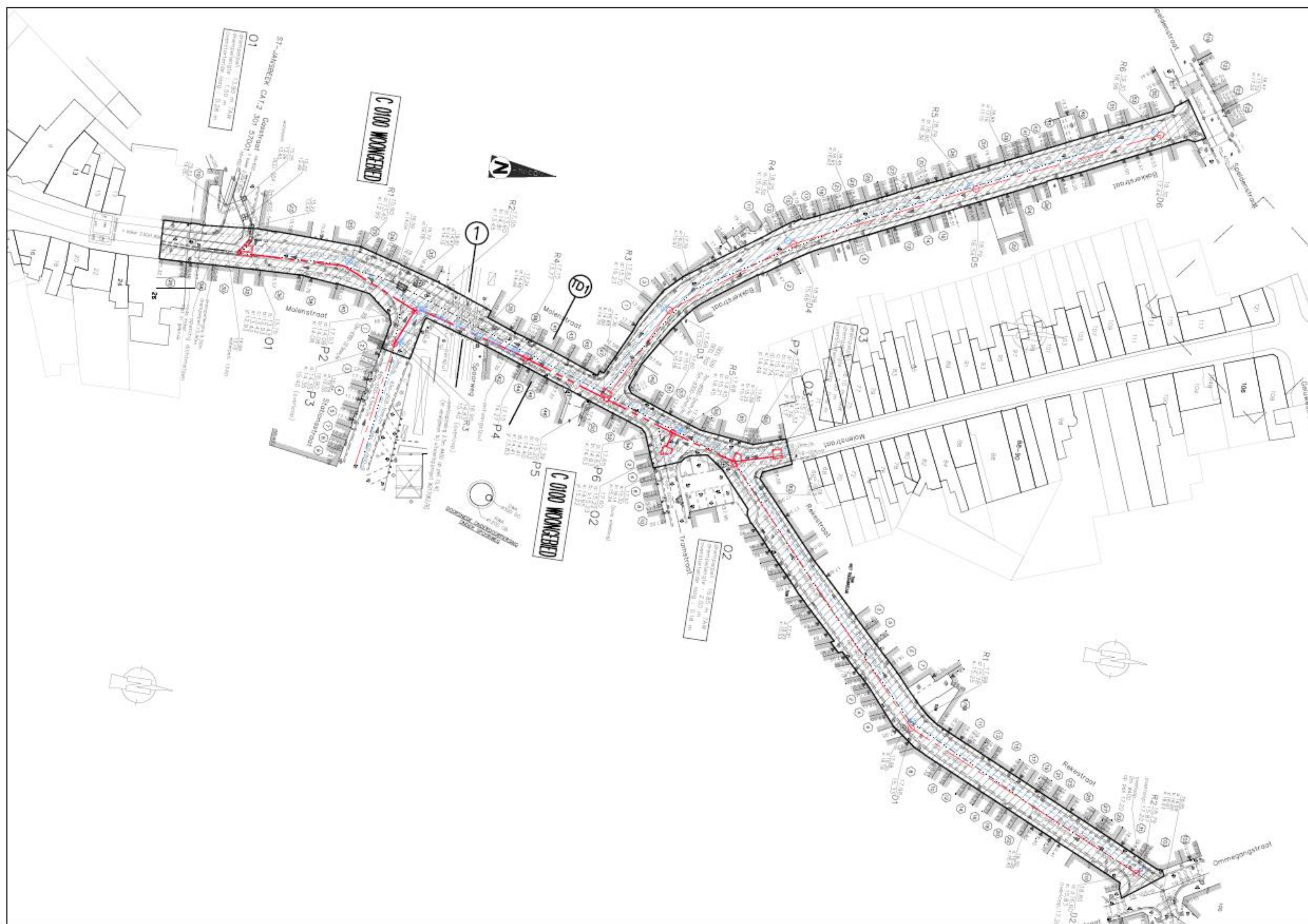
2.1 HUIDIGE SITUATIE

De Molenstraat, Rekestraat en de Bakkerstraat zijn geasfalteerde gemeentewegen. Onder dit wegdek bevindt zich reeds een gemengde riolering, waarbij het afvalwater en hemelwater gelijktijdig worden afgevoerd. De aanleg sleuf voor de aanleg bij deze riolering was ca. 2,0-4,0 m-MV diep en had een breedte van ca. 2,5- 4,0 m. De aanleg van de weg heeft hoogstwaarschijnlijk voor een verstoring gezorgd van de bovenste archeologische lagen. Het asfalt is namelijk ca. 20cm dik op een fundering van ca. 40cm dik. Daarnaast bevinden zich verschillende nutsleidingen in het onderzoeksgebied. Deze bevinden zich aan weerskanten van de Molenstraat, de Rekestraat en de Bakkerstraat (Figuur 11).

Het terrein voor grondverbetering (percelen 252A, 252/02A, 251A(partim), 253C) bevindt zich in een agrarisch gebied, waarvan de verwachte verstoring door ploegactiviteiten ca. 40cm bedraagt. Dit terrein is momenteel onbebouwd. De Molenstraat, Rekestraat en de Bakkerstraat waar het tracé wordt heraangelegd bevinden zich in woongebieden (Figuur 10).

Figuur 10: Orthofoto, grootschalige winteropname uit 2017, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 11: Grondplan bestaande en toekomstige situatie: Molenstraat (N311) tussen de Rekestraat en de Gasstraat, rode stippellijn: toekomstige DWA, blauwe stippellijn: toekomstige RWA, zwarte stippellijn: bestaande gescheiden riolering (Bron: Initiatiefnemer 2018).

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het ontwerpplan dat is aangeleverd door de initiatiefnemer is als bijlage van dit document toegevoegd. De dieptes van de rioleringen die op deze plannen zijn weergegeven zijn exclusief de fundering. Om de uit te graven diepte te bepalen dient hier ca. 50 cm bij opgeteld te worden. De dieptes van de rioleringen die in dit onderzoek worden genoemd staan voor de BOK (binnenkant-onderkant van de buis), tenzij anders vermeld. Tabellen met de dieptes van de geplande riolering en wegkoffer worden als bijlagen aan dit document toegevoegd.

2.2.1 AANLEG RIOLERING

In de Molenstraat, de Bakkerstraat en de Rekestraat wordt een RWA- en DWA riolering (gescheiden riolering) voor respectievelijk droogweerafvoer en regenwaterafvoer aangelegd (Figuur 11). In totaal worden er 12 inspectieputten met 7 persleidingen en 3 overstorten op diverse plekken op het tracé in het onderzoeksgebied geplaatst. De geplande werkzaamheden worden per straat toegelicht in de volgende paragrafen.

Straat	Huidige situatie	Toekomstige situatie	Toekomstige diameter buis	Toekomstige diepte aanleg sleuf	Toekomstige breedte aanleg sleuf	Toekomstige diepte koffer
Molenstraat	gemengde riolering	-aanleg DWA -aanleg RWA	400 mm 1200 mm	4,10 m-MV	2,3-3,9 m	0,71m
Bakkerstraat	gemengde riolering	-aanleg DWA -aanleg RWA	300 mm 500 mm	3,37 m-MV	2,1-2,5m	0,60m
Rekestraat	gemengde riolering	-aanleg DWA -aanleg RWA	400 mm 700 mm	3,56m-MV	2,3-2,9 m	0,60m

Tabel 1: Huidige en toekomstige rioleringen met diameter, diepte en breedte aanleg sleuf, diepte wegkoffer, weergegeven per straat (Bron: Initiatiefnemer 2018)

2.2.1.1 *MOLENSTRAAT*

In de Molenstraat wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd gecombineerd met een nieuw wegenontwerp zonder uitbreiding door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). Voor de realisatie van de nieuwe riolering zal een doorpersing onder de spoorweg plaatsvinden. De grootste diameter van de DWA-riolering zal 400 mm bedragen en die van de RWA-riolering 1200 mm. In de Molenstraat zal het diepste rioolvak van de DWA-riolering zich op ca. 3,09m-MV situeren en van de RWA-riolering op ca. 3,60m-MV. De inspectieputten van de DWA-riolering komen op een diepte van maximaal 3,56m-MV te liggen en die van de RWA-riolering op een maximale diepte van ca. 3,60m-MV. De diepte van de wegkoffer zal 0,71m bedragen (Figuur 11, Tabel 1).

2.2.1.2 *BAKKERSTRAAT*

In de Bakkerstraat wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd gecombineerd met een nieuw wegenontwerp zonder uitbreiding door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). De grootste diameter van de DWA-riolering zal 300 mm bedragen en die van de RWA-riolering 500 mm. Het diepste rioolvak van de DWA-riolering zal maximaal ca. 2,87m-MV gelegen zijn en van de RWA-riolering ca. 2,51m-MV. De inspectieputten van de DWA-riolering komen op een maximale diepte van ongeveer 2,66 m-MV te liggen en die van de RWA-riolering op een maximale diepte van ca. 2,51 m-MV. De diepte van de wegkoffer zal 0,60m bedragen (Figuur 11, Tabel 1).

2.2.1.3 *REKESTRAAT*

In de Rekestraat wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd gecombineerd met een nieuw wegenontwerp zonder uitbreiding door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). De grootste diameter van de DWA-riolering zal 400 mm bedragen en van de RWA-riolering 700 mm. Eén van de inspectieputten van de DWA-riolering zal aansluiten op een bestaande riool van 800 mm diameter. Het diepste rioolvak van de DWA-riolering zal ca. 3,06m-MV gelegen zijn en van de RWA-riolering ca. 2,92m-MV. De inspectieputten van de DWA-riolering komen op een maximale diepte van 2,97 m-MV diep te liggen en die van de RWA-leiding op een maximale diepte van 2,92 m-MV. De diepte van de wegkoffer zal 0,60m bedragen (Figuur 11, Tabel 1).

2.2.2 TERREIN VOOR GRONDVERBETERING

Het terrein voor grondverbetering wordt voorzien aan de Hoogweg, op percelen 252A, 252/02A, 251A(partim), 253C. De totale oppervlakte bedraagt 33.983 m². Dit terrein wordt gebruikt voor het mengen en het stapelen van gronden. De toplaag van het terrein wordt eerst voor 30 cm afgegraven en apart gestockeerd. Vervolgens wordt een geotextiel aangelegd of wordt er een zandpakket van ca. 30 cm aangelegd. De teelaarde wordt apart gestockeerd op het terrein en de opgegraven grond en materiaal worden apart opgeslagen. Na de werken wordt de teelaarde teruggestort om het terrein in oorspronkelijke toestand te herstellen. Het terrein voor grondverbetering zal functioneren voor stapeling van grond en circulatie van werfverkeer. Achteraf wordt er diep geploegd tot 0,8 m-MV ten gunste van het herstellen van de vruchtbaarheid van de landbouwgrond.

2.2.3 WEGHERSTEL

De wegen op het rioleringstracé worden opgebroken en na de werken volgens een nieuw wegenisontwerp zonder uitbreiding heraangelegd, wat een bijkomende bodemverstoring met zich meebrengt.

2.2.4 BESLUIT TOEKOMSTIGE INGEPEN

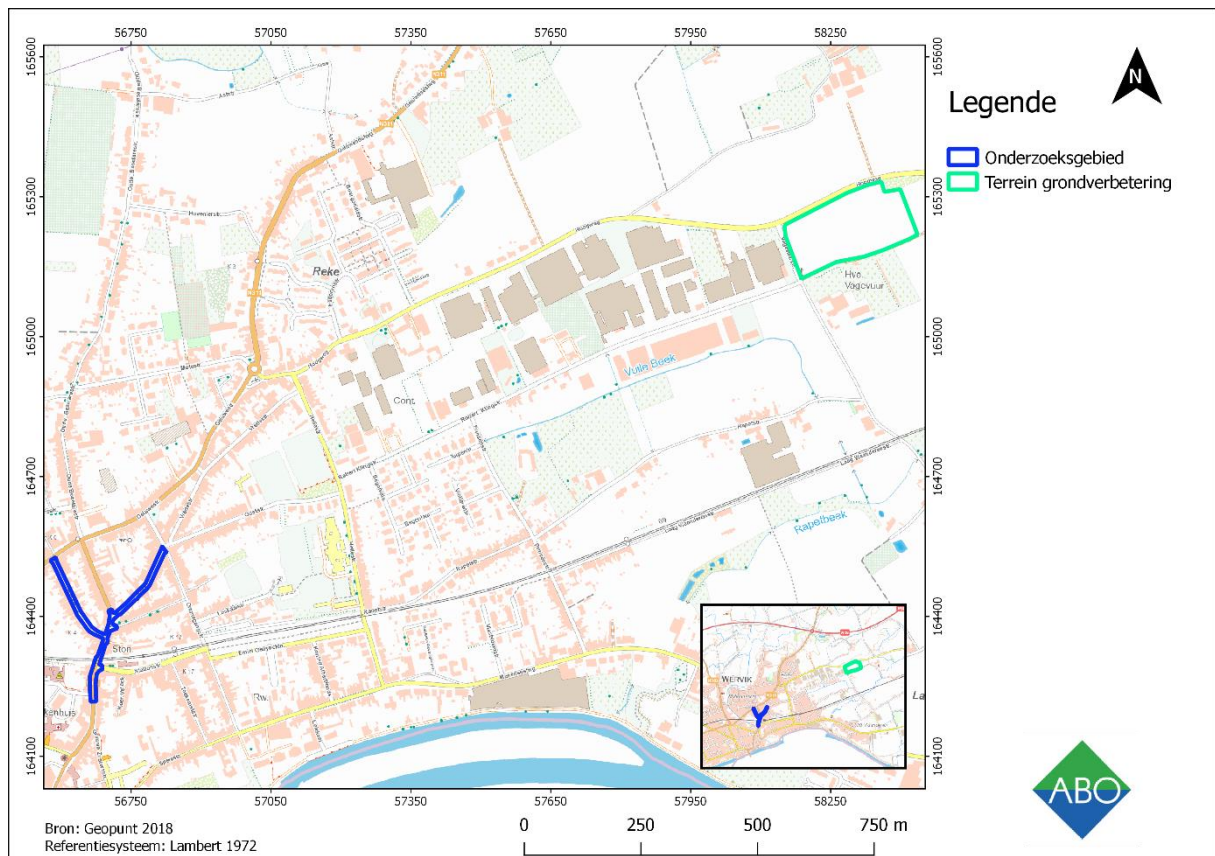
De werkzaamheden zullen de bodem dus gedeeltelijk verstoren. In de Molenstraat, Bakkerstraat en Rekestraat wordt een nieuw gescheiden rioleringstelsel van maximaal ca. 3,60 m-MV aangelegd. Het gedeelte waar het terrein voor grondverbetering (33.938 m²) wordt aangelegd zal tot 0,8m-MV worden verstoord.

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

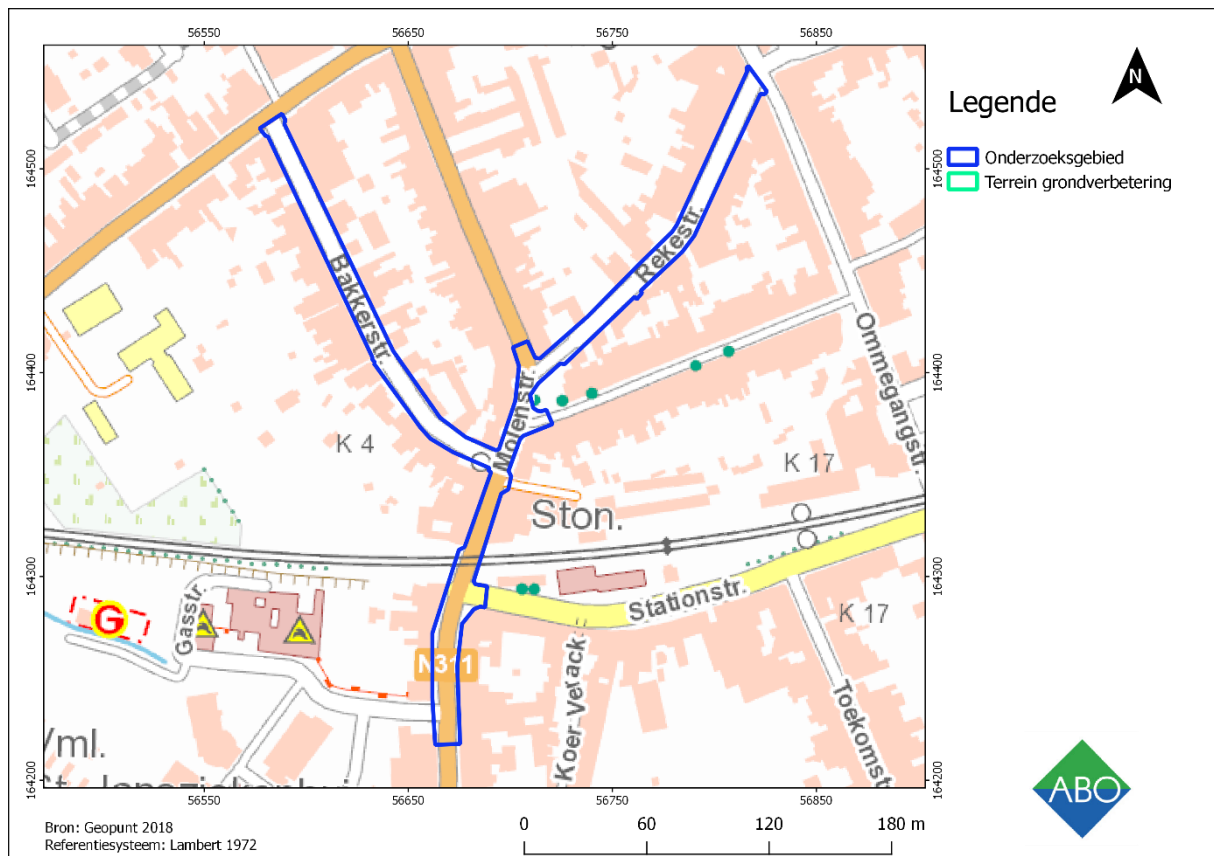
3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de Molenstraat, Rekestraat, de Bakkerstraat en de Hoogweg in Wervik in de provincie West-Vlaanderen. Wervik is een stad die langs de Leie, die de grens met Frankrijk vormt, ligt (Figuur 12). De spoorweg naar Kortrijk doorkruist het zuidelijke gedeelte van het lijntracé (Figuur 13). Het terrein voor grondverbetering is ter hoogte van de Hoogweg gelegen.

Figuur 12: Topografische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

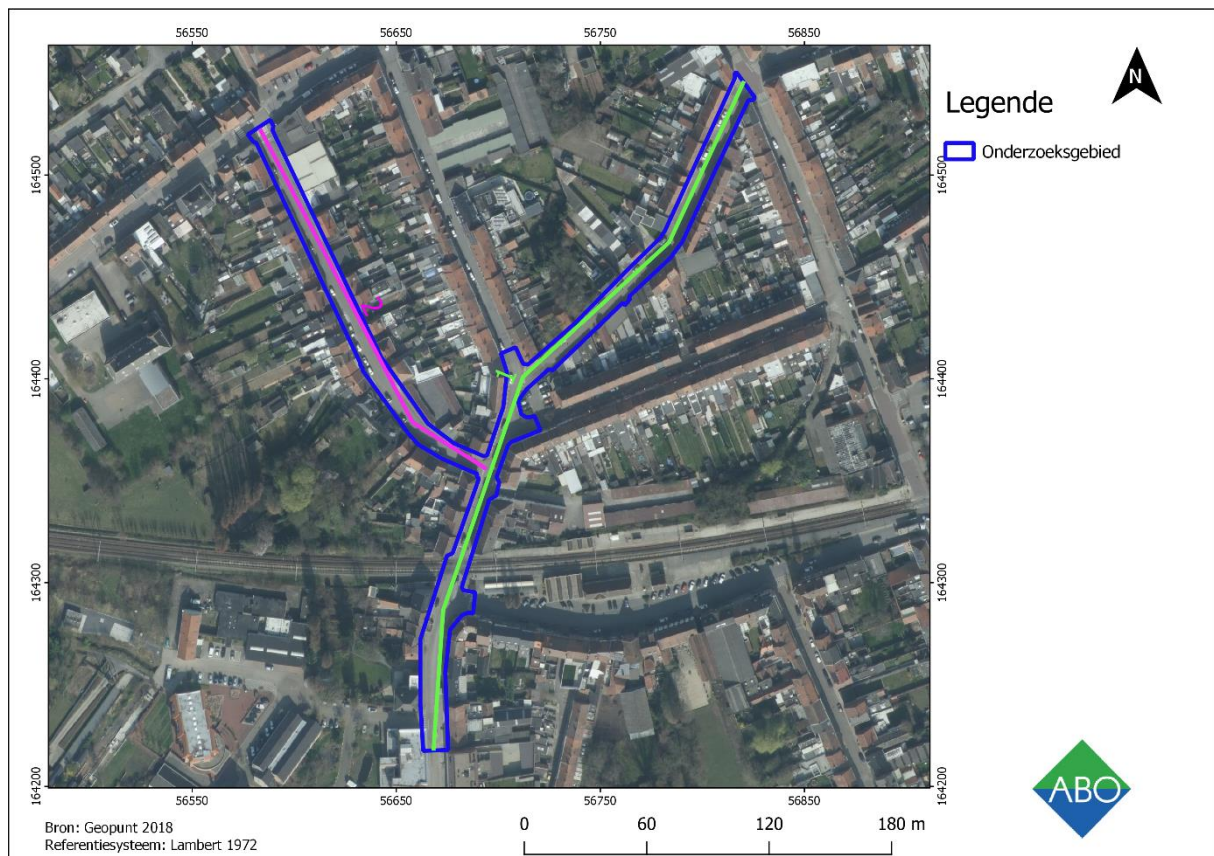

Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het lijntracé.

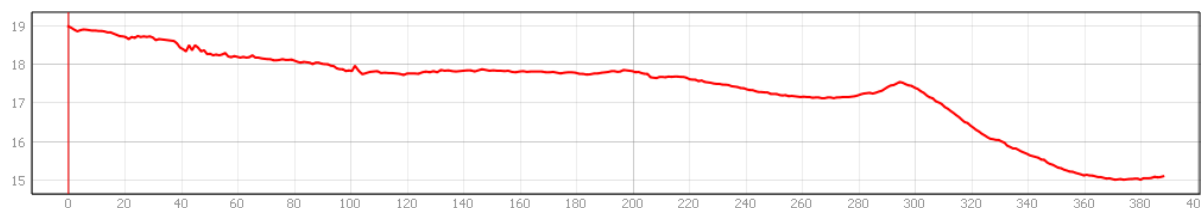
3.1.2 HOOGTEVERLOOP

3.1.2.1 TRACÉ

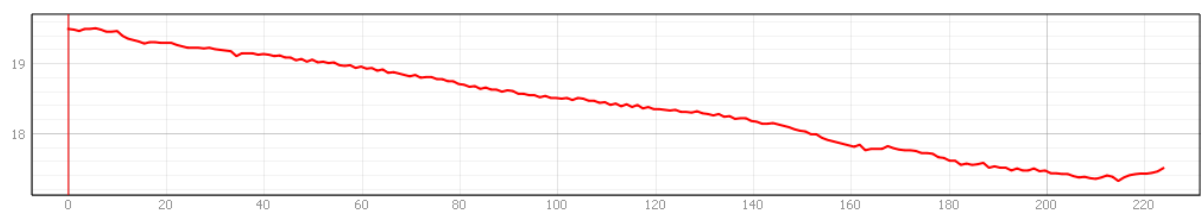
Wervik behoort morfologisch gezien tot de 'zuidelijke uitlopers van de Vlaamse Vallei' (Matthijs 2002, 5). Het studiegebied bevindt zich op het afdalende gedeelte, tussen 15 en 20 m TAW. Het tracé daalt van het noorden naar het zuiden en is gelegen tussen 19,5 en 15m TAW (Figuur 14 - 16).

Figuur 14: Luchtfoto met aanduiding van het tracé. De nummers corresponderen met de hoogteprofielen die in figuur 15 - 16 worden weergegeven.

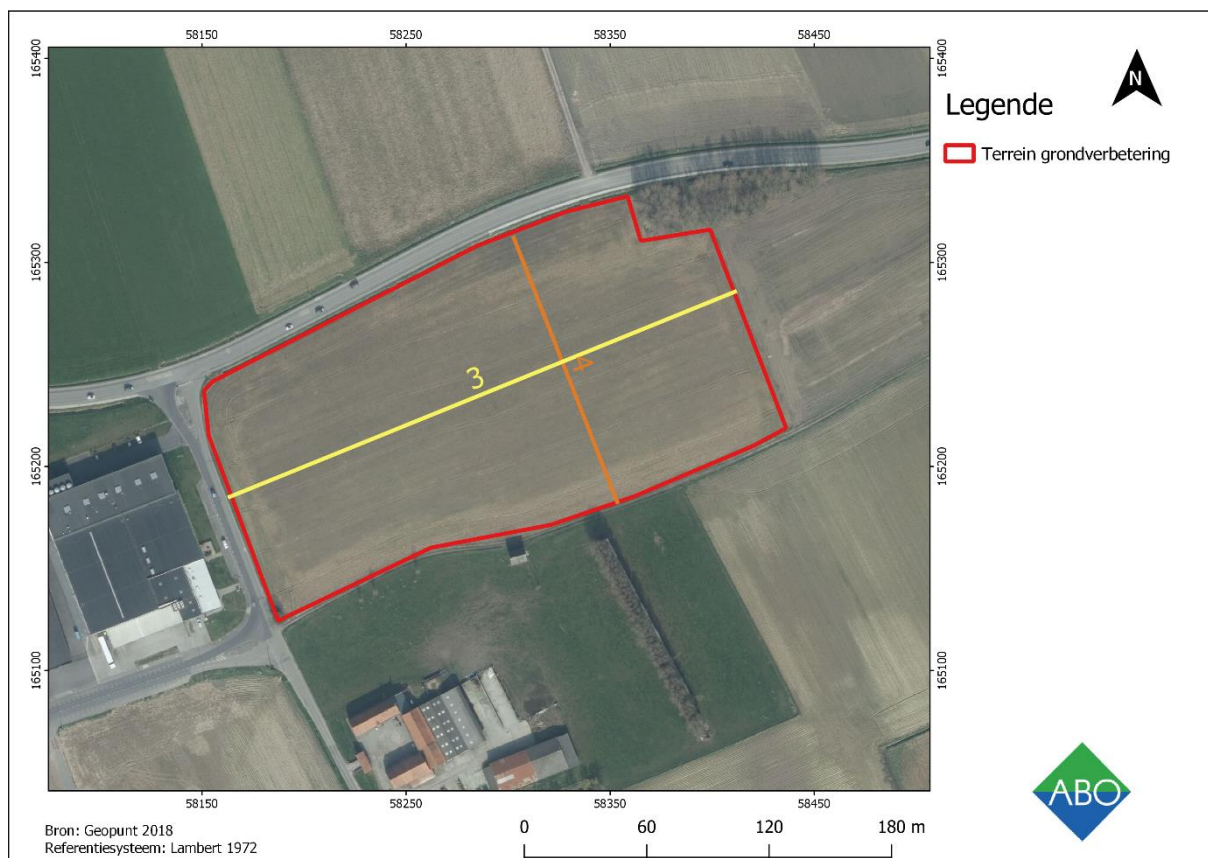
Figuur 15: Hoogteprofiel 1, van noordoost naar zuidwest. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 14.

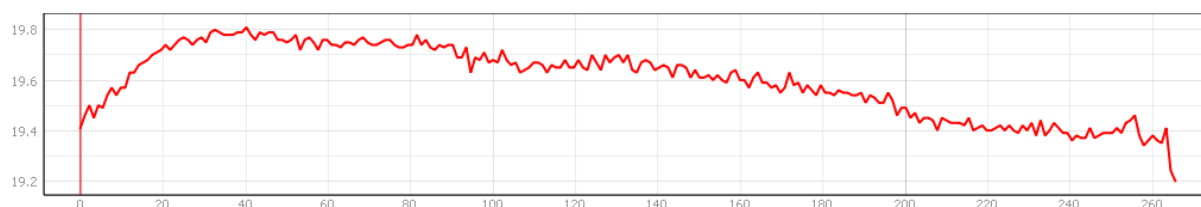
Figuur 16: Hoogteprofiel 2, van noordwest naar zuidoost. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 14.

3.1.2.2 TERREIN VOOR GRONDVERBETERING

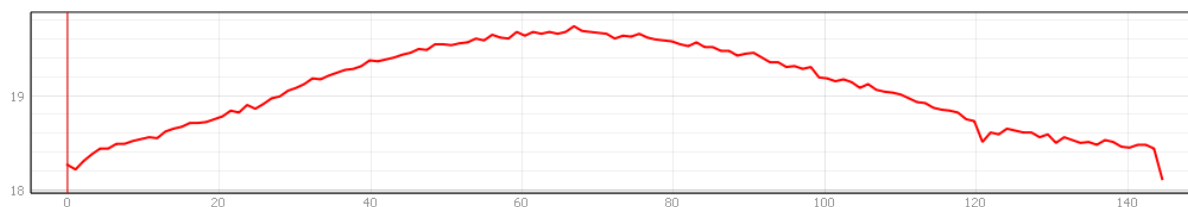
Het terrein voor grondverbetering bevindt zich gemiddeld op een hoogte tussen 18 en 20 m TAW. Binnenin het terrein komt een hoogteverschil van ca. 1,5 m voor. Het noorden bevindt zich op 18,5 m TAW, het zuiden op 18,2 m TAW, het oosten op 19,4 m TAW, het westen op 19 m TAW het centrale gedeelte op 19,6 m TAW (Figuur 17 - 19).

Figuur 17: Luchtfoto met aanduiding van het terrein voor grondverbetering. De nummers corresponderen met de hoogteprofielen die in figuur 16 - 17 worden weergegeven.

Figuur 18: Hoogteprofiel 3, van west naar oost. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 15.

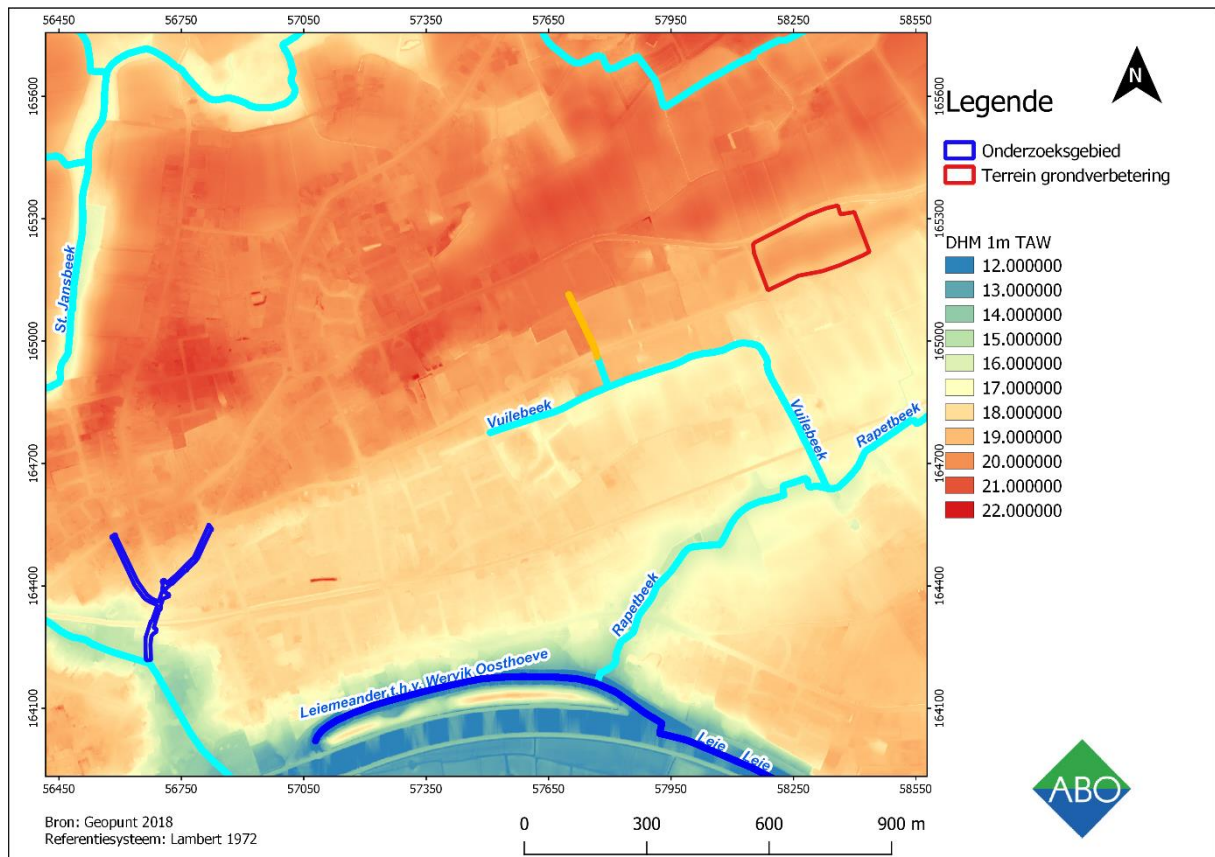

Figuur 19: Hoogteprofiel 4, van zuid naar noord. De hoogteprofielen corresponderen met de nummers in figuur 15.

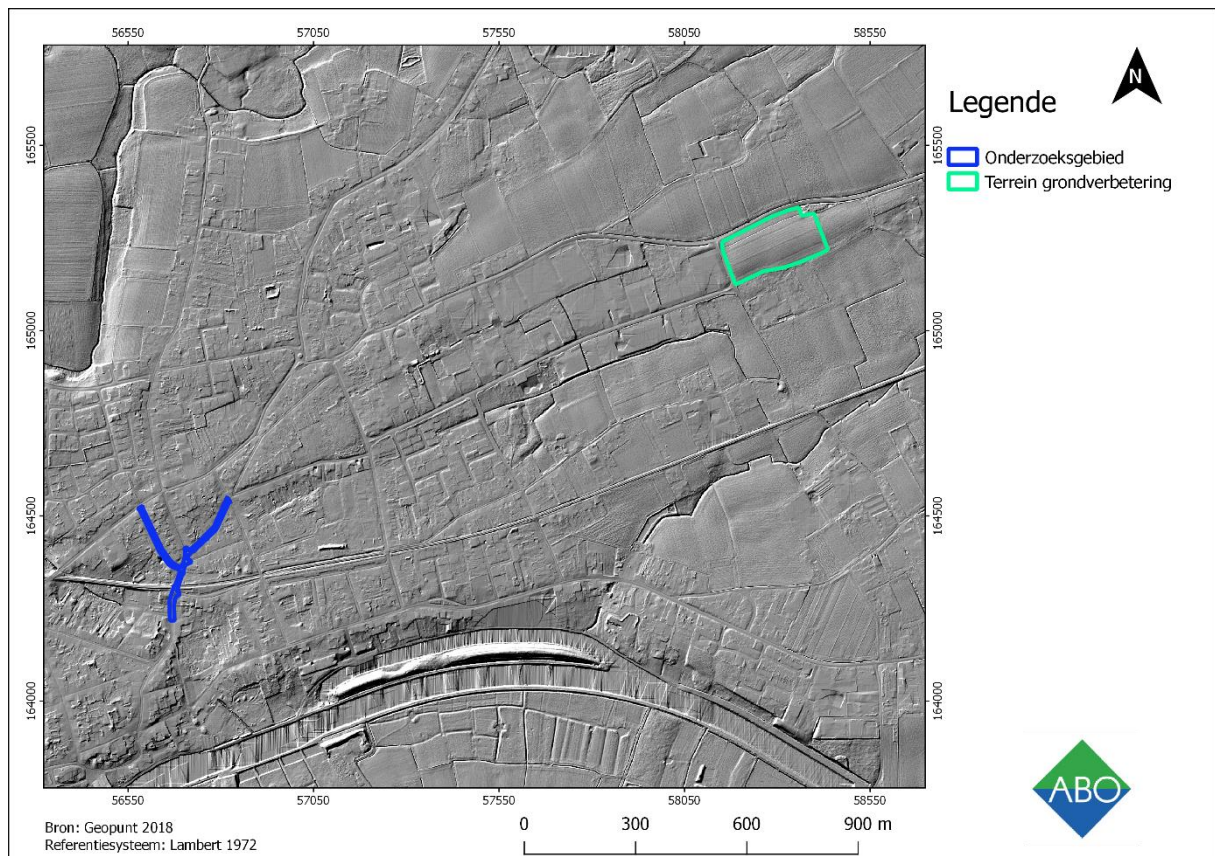
Het reliëf wordt weergegeven in de vorm van een Digitaal Hoogtemodel en de Hillshadekaart (Figuur 20 - 21). Het onderzoeksgebied bevindt zich landschappelijk gezien op een interessante locatie. Op de kaarten is te zien dat het onderzoeksgebied zich op een gemiddelde hoogte van 19 m TAW bevindt. Het is gelegen in een gradiëntzone tussen de noordelijk gelegen 'zuidelijke uitlopers van de Vlaamse Vallei' en de zuidelijk gelegen Leievallei. Daarnaast ligt het onderzoeksgebied dichtbij diverse

waterlopen. De Sint-Jansbeek stroomt net ten zuiden van het tracé in de Molenstraat in zuidelijke richting af naar de Leie, die zich op ongeveer 500 m ten zuiden van het tracé bevindt. Hoger gelegen gebieden waren in het verleden een aantrekkelijke plek om te vestigen. Prehistorische bewoning concentreerde zich meestal ook rond waterlopen, omdat rivieren een belangrijke bron van drinkwater en voedsel vormden.

Doordat het onderzoeksgebied zich in een gradiëntzone bevindt en bij diverse waterlopen is gesitueerd, stijgt het potentieel voor eventuele sporen voor menselijke activiteiten in het verleden binnen het onderzoeksgebied.

Figuur 20: DHM met waterlopen en aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 21: Hillshadekaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

3.2.1 BODEMKAART

OB-bodem: Het tracé ter hoogte van de Molenstraat, de Rekestraat en de Bakkerstraat bevindt zich op een **OB**-bodem. In sommige gevallen hebben menselijke ingrepen een dermate impact op de bodem, dat de oorspronkelijke bodemopbouw sterk gewijzigd of zelfs vernietigd werd. In het geval van een **OB**-bodem gaat het om gronden die sterk gewijzigd werden door bebouwing of om bodems die niet gekarteerd konden worden.

Ldp-bodem: Een smalle strook in het noorden van het terrein voor grondverbetering wordt op de bodemkaart aangegeven als een matig natte zandleembodem zonder profiel. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter, ze is goed in de zomer. Het zijn goede landbouwgronden, mits drainage geschikt voor alle teelten en geschikt voor weiland.

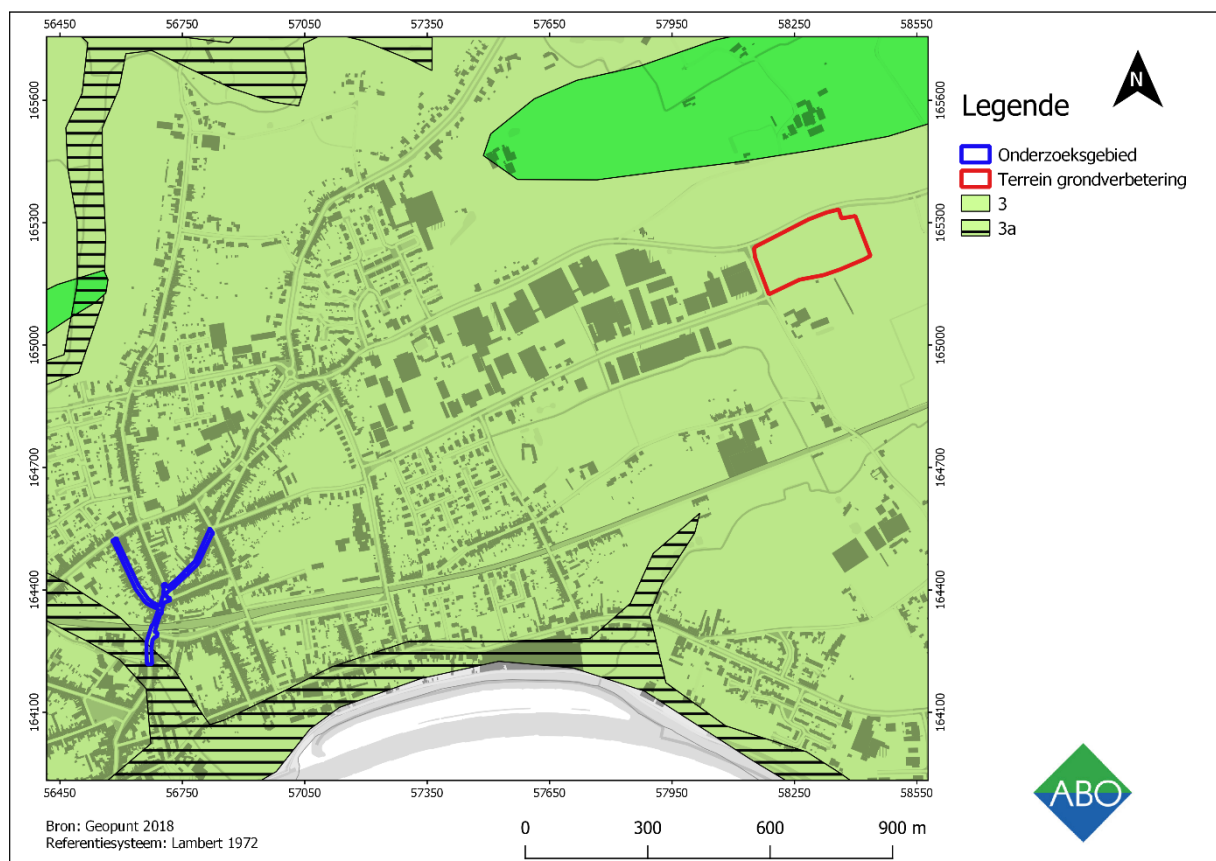
Lca-bodem: In het noorden van het terrein voor grondverbetering wordt een smalle strook op de bodemkaart gekarteerd als een matig droge zandleembodem met textuur B-horizont. Normaal hebben deze gronden geen watergebrek noch overlast.

Pca-bodem: Een groot deel van het terrein voor grondverbetering bevindt zich op een matig droge licht zandleembodem met textuur B-horizont. De waterhuishouding bij deze bodems is gunstig, maar ze kunnen een lichte wateroverlast vertonen in de winter.

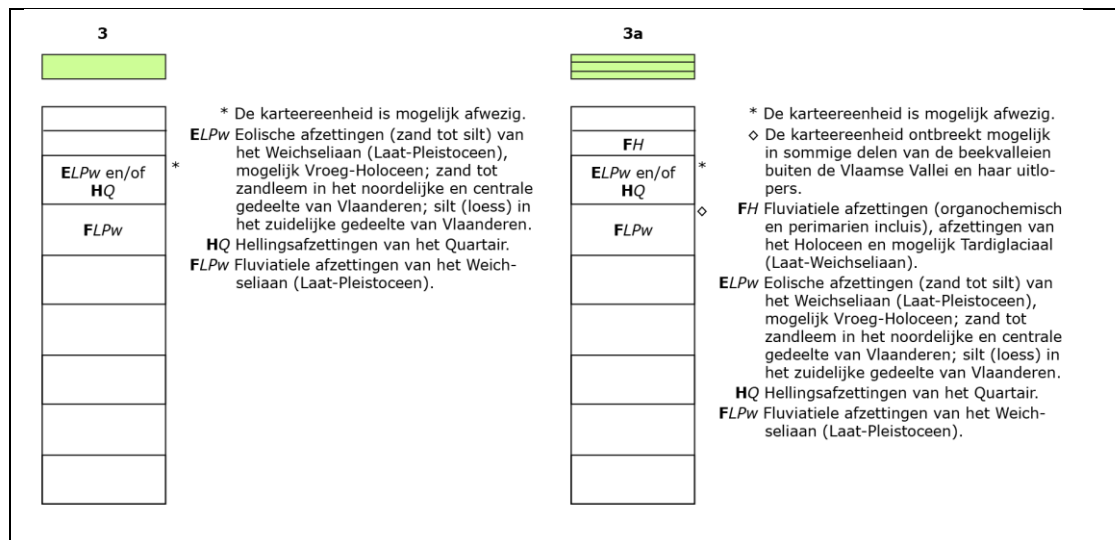
Pba-bodem: Dit betreft een droge licht zandleembodem met textuur B-horizont. Een smalle strook centraal op het terrein voor grondverbetering wordt gekenmerkt door dit bodemtype. De waterhuishouding is goed in de winter, iets te droog in de zomer.

Op basis van de bodemkaart kan afgeleid worden dat het tracé zich op een OB-bodem bevindt. Het is mogelijk dat dit gedeelte niet gekarteerd kon worden door de huidige bebouwing en dat de oorspronkelijke bodemopbouw aansluit bij de omringende gekarteerde bodems. Volgens de bodemkaart bevindt het terrein voor grondverbetering zich op droge tot zeer natte zandleembodems. Het grootste deel van het terrein voor grondverbetering wordt echter gekenmerkt door een vochtige bodem met een gunstige waterhuishouding die geschikt is voor landbouw. Het is dus aannemelijk dat het terrein in het verleden bewoond geweest is.

3.2.2 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART

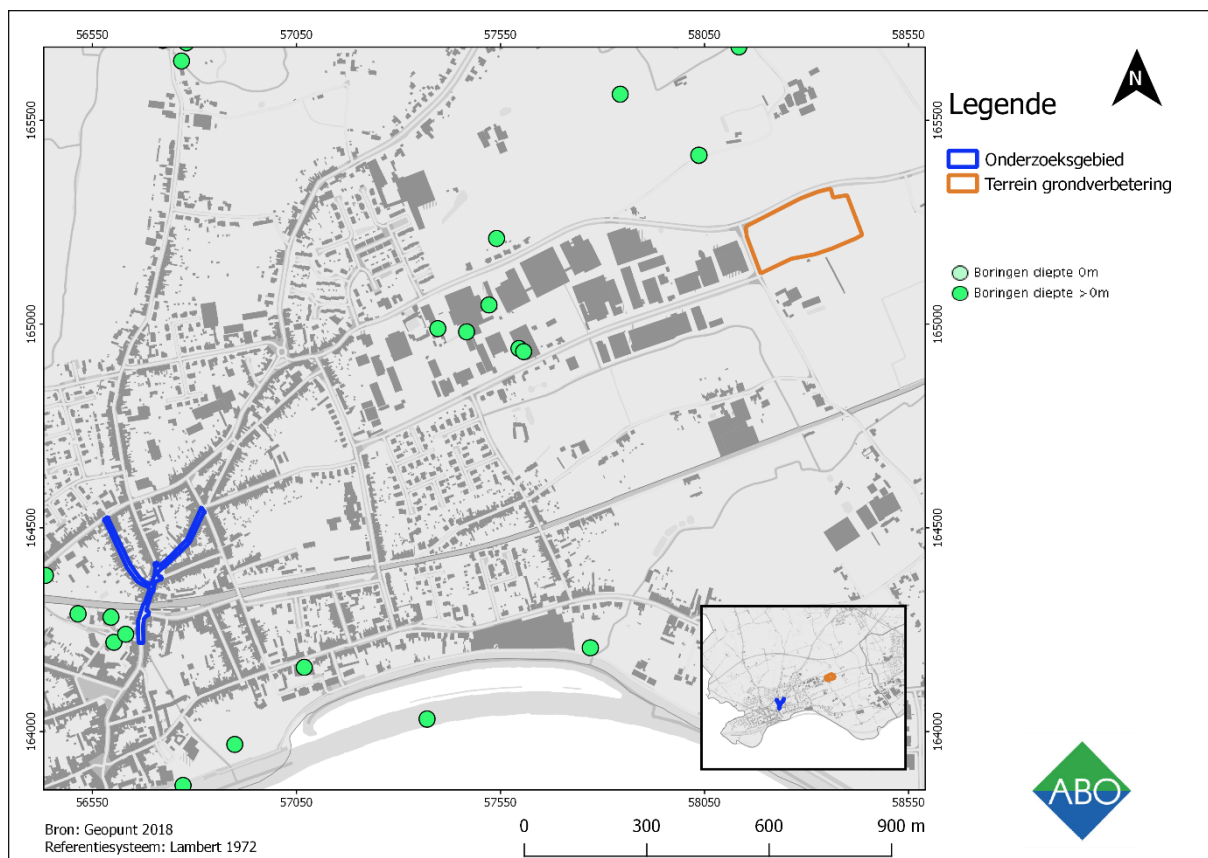
Figuur 23: Gedigitaliseerde Quartair geologische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 24: Quartair geologische sequentie ter hoogte van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (profieltype 3 en 3a) (Bron: Geopunt 2018).

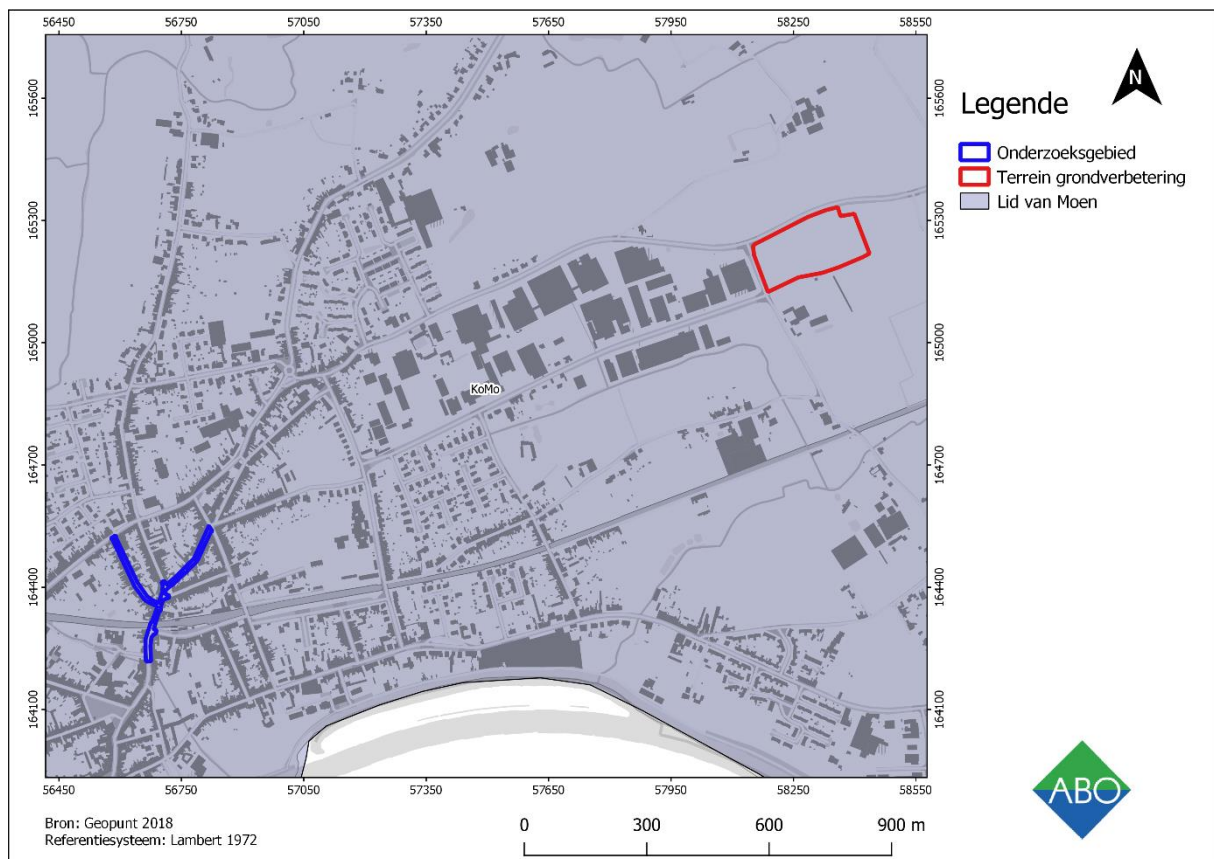
Volgens de Quartair geologische kaart bevinden het noordelijke deel van het tracé en het terrein voor grondverbetering zich op profieltype 3 en het zuidelijke deel van het tracé bevindt zich op profieltype 3a (Figuur 23 - 24). het profieltype 3 wordt gekenmerkt door eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen en/of hellingafzettingen van het Quartair, bovenop fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Bij het profieltype 3a komen er nog jongere fluviale afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) voor. Vermoedelijk gaat het om afzettingen van de Sint-Jansbeek en de Leie.

In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn diverse boringen gedaan. Ter hoogte van het tracé in het zuidwesten blijkt dat er Quartaire afzettingen aanwezig zijn tot op een diepte van 6 m-MV (De Ceukelaire 1996). Ten noordwesten van het terrein voor grondverbetering geven boringen aan dat de quartaire afzettingen tot 22,50 m-MV reiken (De Ceukelaire 1996) (Figuur 25). De Quartaire afzettingen zijn over het algemeen fijnzandig met klei of leembijmenging en zijn geschikt om archeologische resten in terug te vinden.

Figuur 25: Boringen ter hoogte van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

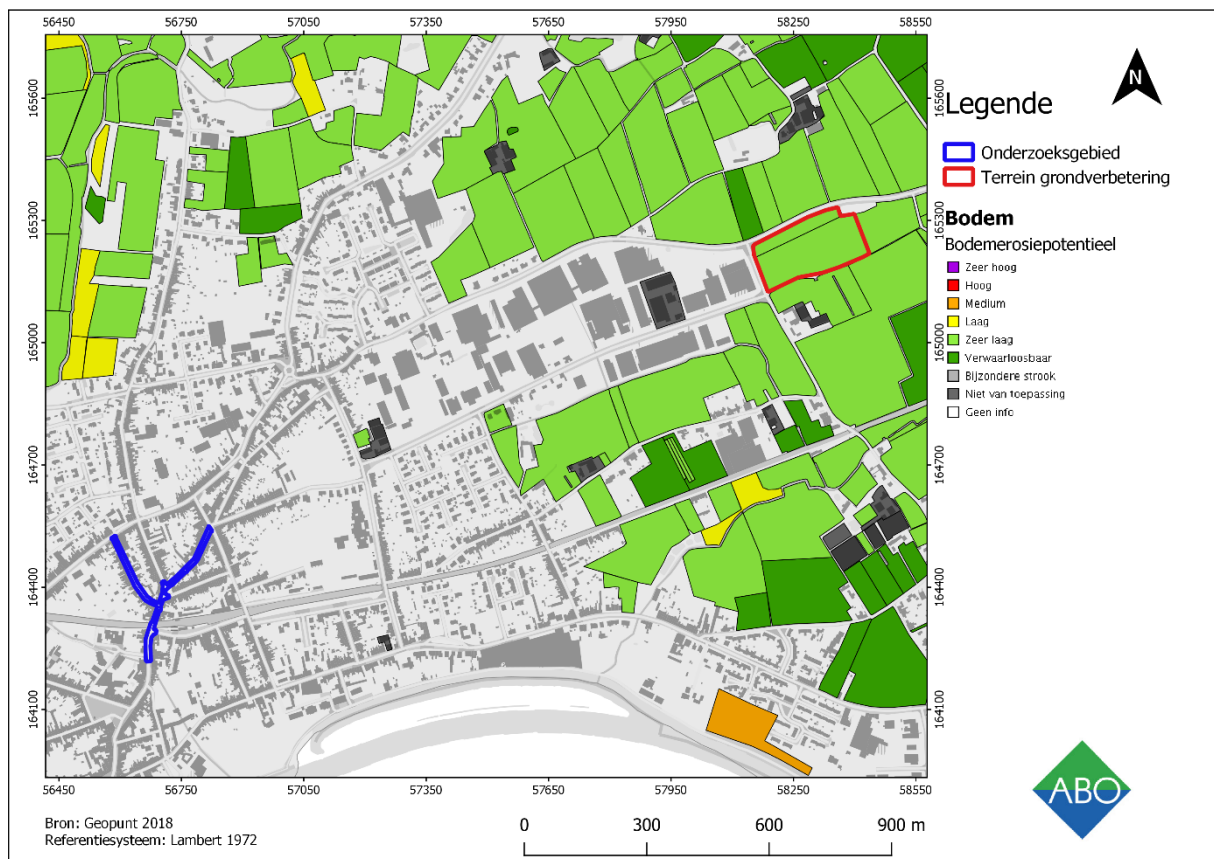
3.2.3 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART

Figuur 26: Gedigitaliseerde Tertiair geologische kaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering, lichtpaars: Formatie van Kortrijk, Lid van Moen (KoMo).

Het tracé en het terrein voor grondverbetering bevinden zich op de Formatie van Kortrijk (Lid van Moen (KoMo)), die gevormd is tijdens het Ypresiaan en vroeg-Eoceen (ca. 52 miljoen jaar oud). Deze formatie wordt gekenmerkt door grijze klei tot silt, is kleihoudend, bevat kleilagen en er komen Numulieten (*Nummulites planulatus*) in voor (Figuur 26).

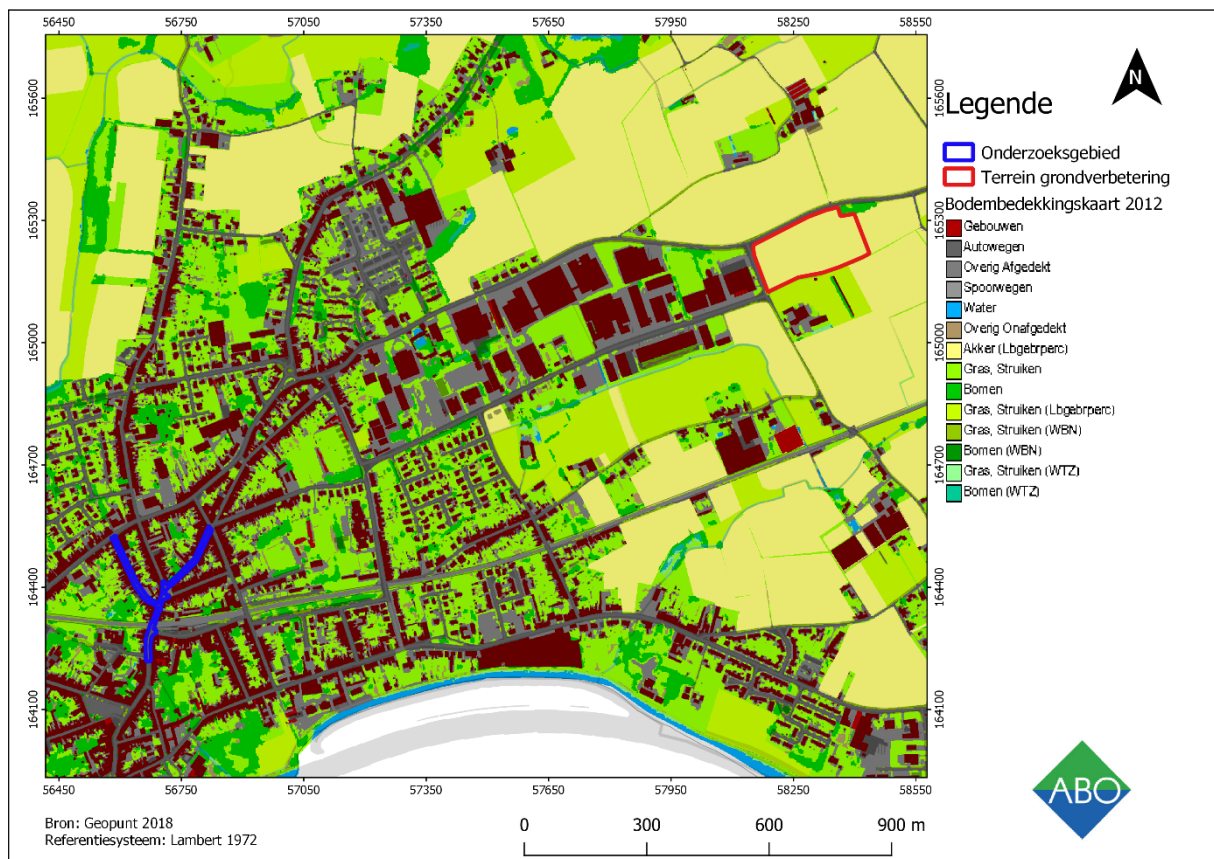
3.2.4 BODEMEROSIEKAART

Figuur 27: GRB en bodemerosiekaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Het volledige terrein voor grondverbetering, ligt volgens de bodemerosiekaart in een zone waar een zeer laag bodemerosiepotentieel geldt. Voor het tracé zijn geen gegevens beschikbaar, omdat dit zich in een bebouwde zone bevindt (Figuur 27). Afgaande op de info in de nabije omgeving is de verwachting met betrekking tot archeologie dus positief.

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Figuur 28: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Het tracé bevindt zich volgens de bodembedekkingskaart op autowegen met aan weerskanten bebouwing. Het terrein voor grondverbetering bevindt zich op akkerbouwland (Figuur 28).

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Relevant, cf. 4.2.3
Landschapsatlas	Niet van toepassing
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Centrale Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.4
Inventaris historische stadskern	Relevant, cf. 4.1
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Relevant, cf. 4.2.5
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Belgisch (verdwenen) molenbestand	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Jacob van Deventerkaart (1550-1565)	Relevant, cf. 4.3.1
Sanderuskaart (1641)	Relevant, cf. 4.3.2
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, maar wel vermeld, cf. 4.3.3
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.3.4
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.3.5
Vandermaelen kaarten (1846-1854)	Relevant, cf. 4.3.6
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.3.7
Topografische kaart van Wervik (1883-1850)	Relevant, cf. 4.3.8
Topografische kaart van Wervik (1961)	Relevant, cf. 4.3.9
Topografische kaart van Wervik (1974)	Relevant, cf. 4.3.10
Ortholuchtfoto's	
Kleinschalige zomeropnamen, 1971, zwart-wit	Relevant, cf. 4.4
Kleinschalige zomeropnamen, 1979-1990, kleur	Relevant, cf. 4.4
Grootschalige winteropnamen, 2013-2015, kleur	Relevant, cf. 4.4
Projectspecifieke bronnen	
Niet van toepassing	Niet van toepassing

Tabel 2: Geraadpleegde bronnen (Cartesius 2018; Geopunt 2018).

4.1 HISTORISCHE STADSKERN VAN WERVIK

Wervik is gelegen op de samenvloeiing van de Leie en de Sint-Jansbeek, waarbij de kruising met de Romeinse heirweg Boulogne-Keulen (traject Cassel-Doornik-Bavay) bepalend geweest is. Ook langs de Leie, zowel richting Menen als Kortrijk, kan een Romeinse weg verondersteld worden. In de Romeinse tijd komt op de linkeroever bewoning tot stand. De middeleeuwse stad zal zich op beide oevers ontwikkelen. Bodemkundig sluit op de valleien van beide waterlopen een complex van vochtige zandleem aan, doorspekt met enkele vlekken en slierten droge zandleem, waarop de bewoning zich concentreert.¹

Middeleeuws Wervik ontstaat deels op de linkeroever van de Leie, op dezelfde plaats als *Viroviacum* of *Virovino*, een Romeinse *vicus* - vermeld op de *Tabula Peutingeriana* -, die op zijn beurt vermoedelijk uit een baanpost is ontstaan. Een clan o.l.v. Virovos zou aan de basis liggen van de stichting. Nu nog kan aan bepaalde sporen een Romeinse oorsprong toegedicht worden. Zo is de centrale kruisvorm van Nieuwstraat, Groenstraat, Donkerstraat, Ooievaarstraat en Duivenstraat duidelijk voor de Romeinse organisatie. In de middeleeuwen ontstaat ook op de rechteroever een bewoningskern. Vooral de opgravingen aan de Steenakker en het Sint-Janshospitaal in 1950 hebben de Romeinse identiteit van Wervik bevestigd. Nieuw onderzoek n.a.v. rioleringswerken in de centrumstraten in 2013 heeft dit beeld verder verrijkt (Verbrugge 2004; Bonquet e.a. 2014).

De aanwezigheid van welbepaalde vondsten lijkt te wijzen op een continuïteit in de bewoning. Uit de Leie zijn al een zestal scramasaxen gehaald. Daarnaast is ook de vondst van een biconisch potje en een lanspunt bekend. Dit zijn vondsten die in de 6de-7de eeuw, dit is de Merovingische periode, thuishoren (Verbrugge 2004).

De kern op de linkeroever lag rond de nu verdwenen Sint-Maartenskerk, in het zuidelijk gedeelte van de *vicus*. Het Sint-Martinus*patrocinium* wijst op een vroegmiddeleeuwse oorsprong (6de-8ste eeuw). In de Wervikaanse bronnen is hieromtrent niets terug te vinden. Door de opgravingen wordt voorzichtig naar de 10de eeuw verwezen. Bij de heraanleg van het Sint-Maartensplein is er in het voorjaar van 1990 immers archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij onderzocht men een middeleeuws en postmiddeleeuws lagenpakket met de kerkfunderingen en de begraafplaats, die een aantal onderliggende Romeinse sporen snijden. De kerk was een kruiskerk met een éénbeukige, 7 m brede benedenkerk, een dwarsbeuk, een koor en een (later toegevoegde) vieringstoren, daterend uit de 11de, 12/13de en 15de eeuw. In de 17de eeuw is de kerk afgebroken. In de funderingen zijn o.a. *tegulae* aangetroffen (Termote 1989; Termote 1990).

Door de uitbreiding van de stad is er in de 13de eeuw nood aan een tweede kerk en wordt de Sint-Medarduskerk gebouwd. De bouw ervan zou aangevat zijn in 1214. Onder de huidige kerk bevindt zich een vroeg-gotische 'crypte' of grafkelder. Aan wie deze grafkelder toebehoort, is niet helemaal duidelijk, maar het zou kunnen gaan om Parole, in die periode een belangrijk figuur in de lakennijverheid. De kerk werd volledig verwoest in 1382 en heropgebouwd in de 14de tot het begin van de 15de eeuw. De eerste vermelding daarvan dateert uit 1360 (Renier 1993).

Een succesvolle lakennijverheid zorgde ervoor dat Wervik in de volle en de late middeleeuwen uitgroeide tot een stadje van interregionaal belang. Wanneer het stadsrechten kreeg, is niet geweten.

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Wervik, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300532> (geraadpleegd op 23 november 2018)

Gramaye houdt het als eerste vermelding op 1082. De stad is trouwens nooit omweld geweest (Renier 1993).

De lakennijverheid kende z'n hoogtepunt in de periode 1350-1430. In Wervik is vooral sprake van huisnijverheid. Er zijn geen lakenhallen, wel pakhuizen, die zouden gelegen zijn aan de Brugstraat/Vrijdagmarkt. De Sint-Jansbeek wordt ook de Voldersbeek genoemd. Dit impliceert dat op de oevers ervan allerlei infrastructuur, die in verband staat met de lakennijverheid, aanwezig is. Wevers, ververs en andere kaarders zijn dan ook nooit ver uit de buurt. Ook andere economische voorzieningen mogen niet uit het oog verloren worden. In de Leiestraat zijn er aanwijzingen voor een aanlegplaats, het Gewad. Een andere aanlegplaats is de Aard aan de westkant van de Leiebrug (Renier 1993).

Willem van Wervik - eerste vermelding in 1125 - bleek bij de moord op Karel de Goede aan de foute kant te zitten, wat in 1127 de verwoesting van zijn residentie door de burggraaf van Kortrijk veroorzaakte. Waarschijnlijk mag die residentie met de Oosthovemotte, die bij de samenvloeiing van de Sint-Jansbeek en de Leie lag, vereenzelvigd worden. Het duurt tot 1286 vooraleer hiernaar opnieuw een verwijzing opduikt, namelijk Willem van Nevele, heer van Oosthove. Bij de sanering van de Sint-Jansbeek ter hoogte van Oosthove in februari-maart 1992, werd de 18 m brede mottegracht aangesneden. Er waren ook aanwijzingen voor een bakstenen brug. De Sint-Maartenskerk stond in verband met de kern rond Oosthove (Warlop 1966).

Ook op de rechteroever van de Leie - in de oksel van de Leie en de Brugstraat (Rue de l'Industrie), nu Frans grondgebied - komt een (vermoedelijke) mottesite voor, waarrond zich enige bewoning concentreerde. Hier wordt de heerlijkheid Wervik gesitueerd. Mogelijk is dit - gelet op de betekenis van oost in Oosthove - de oudste vestiging. De Sint-Medarduskerk wordt gelinkt aan de heerlijkheid Wervik. Of dit betekent dat de Sint-Medarduskerk ouder, dan wel verplaatst is, blijft een vraagteken. Aan welk van beide sites de heren van Wervik, die in de 13de eeuw verschijnen, moeten gekoppeld worden, is onzeker. Zo wordt in 1213 Walter van Wervik genoemd (Warlop 1966).

Zoals andere Vlaamse steden kende ook Wervik heel wat religieuze infrastructuur. Archeologisch onderzoek bij de nieuwbouw en de uitbreiding van de rusthuis-infrastructuur (Pardoen) bracht in augustus-september 2008 een gedeelte van het Heilig Geesthuis aan het licht. Het was een middeleeuws (14de eeuw) opvangtehuis voor armen aan de rand van de stad. Daarnaast zijn er ook 12 begravingen aangetroffen. Onverwacht kwam ook een gedeelte van een klokkengietersatelier (11 klokvormen) tevoorschijn (Bradt e.a. 2008). Ook het Sint-Janshospitaal, dat ontstond uit een 13de-eeuws passantenhuis, het klooster van de grauwezusters (de 2de helft van de 14de eeuw), de Magdalenakapel en bijhorend kerkhof, op de rand van de stad gelegen en 't Kapittel in de Ooievaarstraat, de refuge van het Sint-Pieterkapittel van Rijsel zijn het vermelden waard (Renier 1993).

Ook burgerlijke architectuur had zijn plaats. Zo waren aan de markt het stadhuis en de gevangenis gelegen. Bij bepaalde archeologische ingrepen zijn naast Romeinse sporen en vondsten ook relevante middeleeuwse structuren gevonden o.a. in de Vlamingstraat en de Gasstraat (houten waterputten). Er zijn ook een aantal heerlijkheden gekend, waaraan ongetwijfeld 'heerlijke' woonsten verbonden zijn, zoals Ten Steenackere, Vilain, Pontenaige, Caerdoens, Een andere aanwijzing vormt de collectie Carpentier, die naast heel wat Romeins ook 14de-eeuws materiaal bevat, gevonden in de stadskern. Een interessant archeologisch gidsfossiel kan de grote brand zijn, die in 1400 de stad teisterde (Verbrugge 2004). Wervik ging tijdens die periode teloor als gevolg van branden, plundering door vreemde troepen en pestepidemieën. Vooral de godsdiensttroebelen, met onder meer het beleg van

de stad in 1579, leidden tot de verwoesting van de Sint-Medarduskerk, het stadhuis en het kasteel Overleie en tot de ontvolking van de stad.²

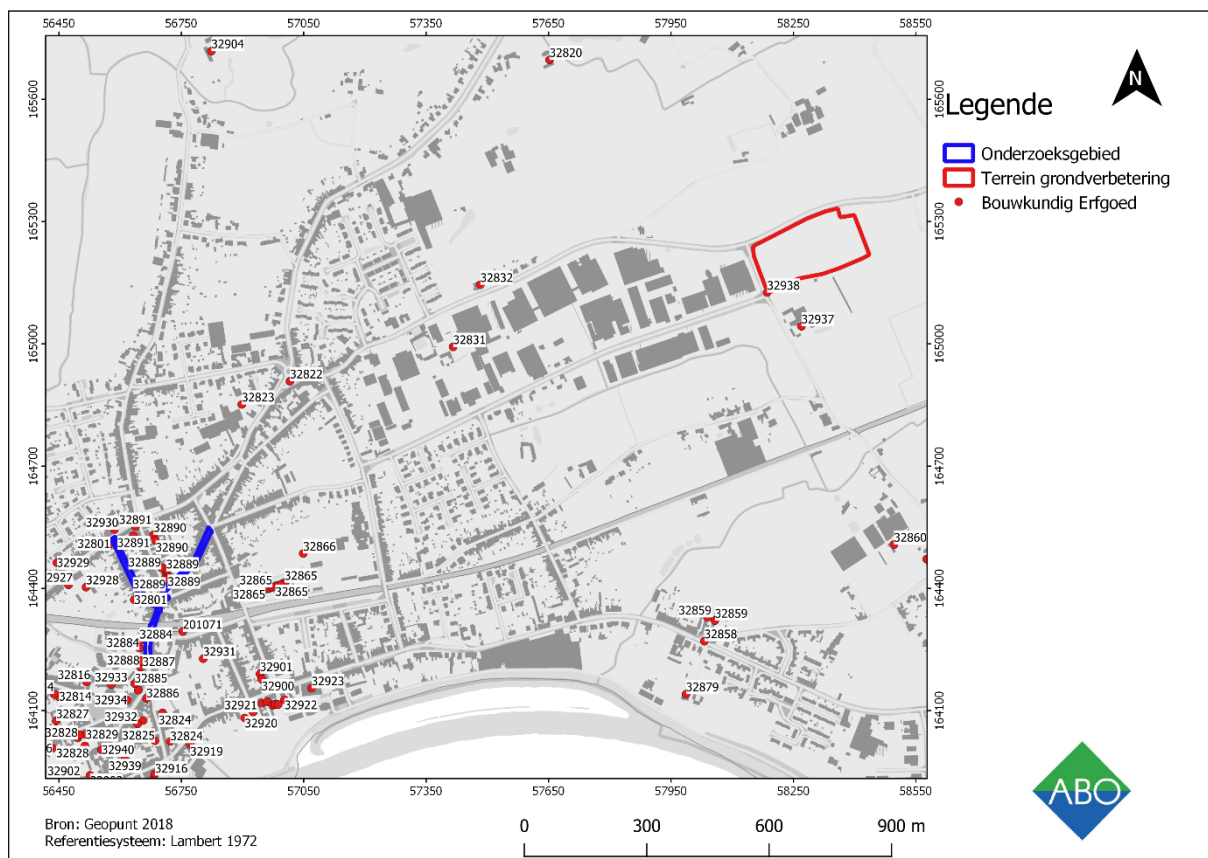
4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

In de nabije omgeving van het lijntracé zijn een aantal bouwkundige relictten geattesteerd. Ter hoogte van de Bakkerstraat situeert zich een eclectisch villa uit het Interbellum (ID32801). Net ten zuiden van het kruispunt van de Gasstraat met de Molenstraat situeert zich een neogotisch hoekhuis uit het vierde kwart van de 19de eeuw (ID32888). Tussen de Molenstraat en de Rekestraat is een rij arbeiderswoningen uit het vierde kwart van de 19de eeuw gelegen (ID32889). Tussen de Molenstraat en de Gasstraat bevindt zich een rusthuis uit het Interbellum (ID32887). Ter noordwesten van de Molenstraat, ter hoogte van de Speldenstraat bevindt zich een semi-gesloten hoeve uit de 19de eeuw (32930). Tussen de Speldenstraat en de Molenstraat bevindt zich een hoekcomplex stadswoningen uit het derde kwart van de 19de eeuw en uit het Interbellum (ID32891). Tussen de Molenstraat en de Geluwestraat situeert zich een burgerhuis uit het Interbellum (ID32890). In het zuiden van het lijntracé, ter hoogte van de Molenstraat, zijn stationsgebouwen met sanitaire infrastructuur uit het Interbellum gelegen (ID201071). Langs de Molenstraat is eclectische eenheidsbebouwing uit het vierde kwart van de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw gesitueerd (ID32884) (Figuur 29 - 30).

Ter hoogte van het terrein voor grondverbetering zijn twee bouwkundige relictten aanwezig. Ten zuidwesten, op de hoek van de Vagevuurstraat en de Robert Klingstraat is de Vagevuurkapel uit het vierde kwart van de 18de eeuw gelegen (ID32938) en ten zuiden van het terrein langs de Vagevuurstraat bevindt zich Hoeve Wambeke uit de 18de-19de eeuw (ID32937) (Figuur 29 - 30).

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Wervik, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121310> (geraadpleegd op 29 november 2018)

Figuur 29: Bouwkundig erfgoed, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed 2018).

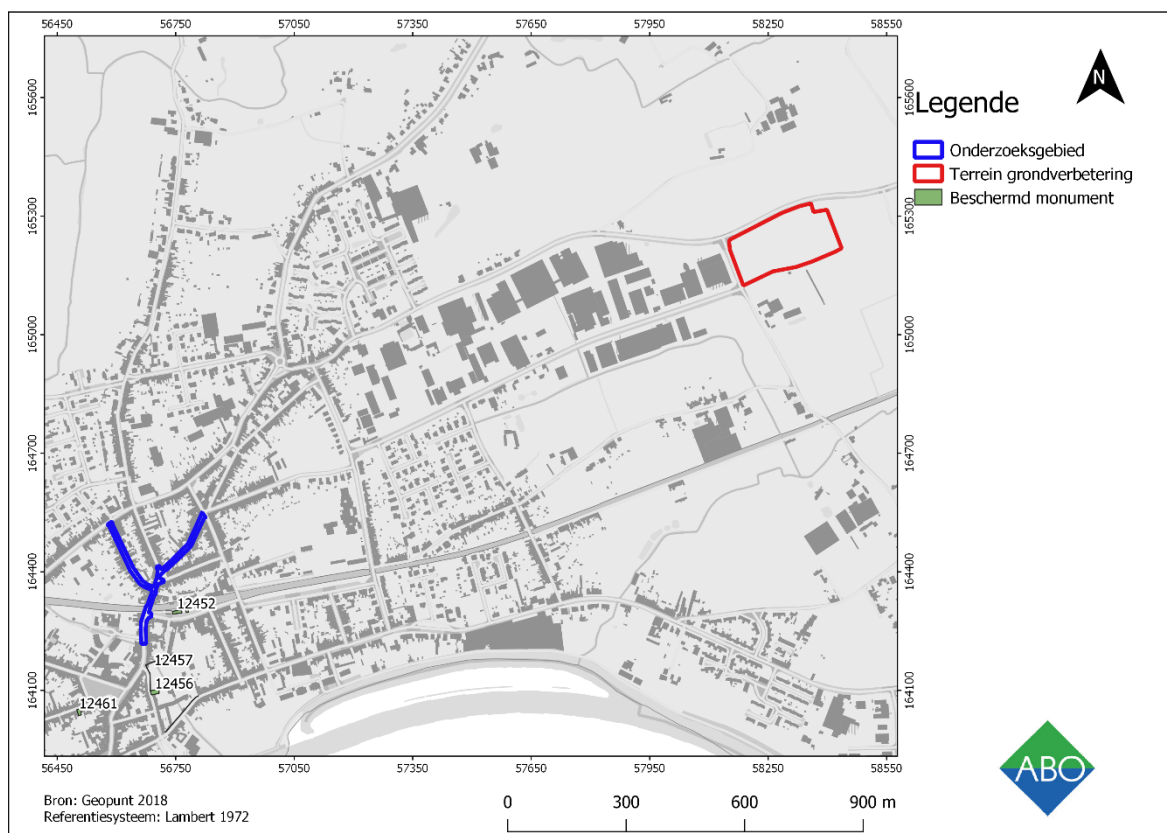
ID	Omschrijving	Datering
32801	Eclectisch villa	Interbellum
32888	Neogotisch hoekhuis	Eerste helft 20 ^{ste} eeuw
32889	Rij arbeiderswoningen	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw
32887	Rusthuis	Interbellum
32930	Semi-gesloten hoeve	19 ^{de} eeuw
32891	Hoekcomplex stadswoningen	Derde kwart 19 ^{de} eeuw, interbellum
32890	Burgerhuis	Interbellum
201071	Spoorwegstation met inbegrip van sanitair huis	Interbellum
32884	Eclectische eenheidsbebouwing	Eerste helft 20 ^{ste} eeuw, vierde kwart 19 ^{de} eeuw
32937	Hoeve Wambeke	18 ^{de} -19 ^{de} eeuw
32938	Vagevuurkapel	Vierde kwart 18 ^{de} eeuw

Figuur 30: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de nabije omgeving (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed).

4.2.2 BESCHERMDE MONUMENTEN

Ten zuiden en oosten van het lijntracé bevindt zich een viertal beschermde monumenten. Het gaat om arbeiderswoningen uit het vierde kwart van de 19de eeuw (ID12452), een neoclassicistisch herenhuis

uit het vierde kwart van de 19de eeuw, vóór WOI (ID12456), woning Bloemenlust uit het vierde kwart van de 19de eeuw, vóór WOI (ID12457) en vier woningen met dakvenster uit het vierde kwart van de 19de eeuw (ID12461) (Figuur 31 - 32). Ter hoogte van het terrein voor grondverbetering worden geen beschermde monumenten weergegeven.

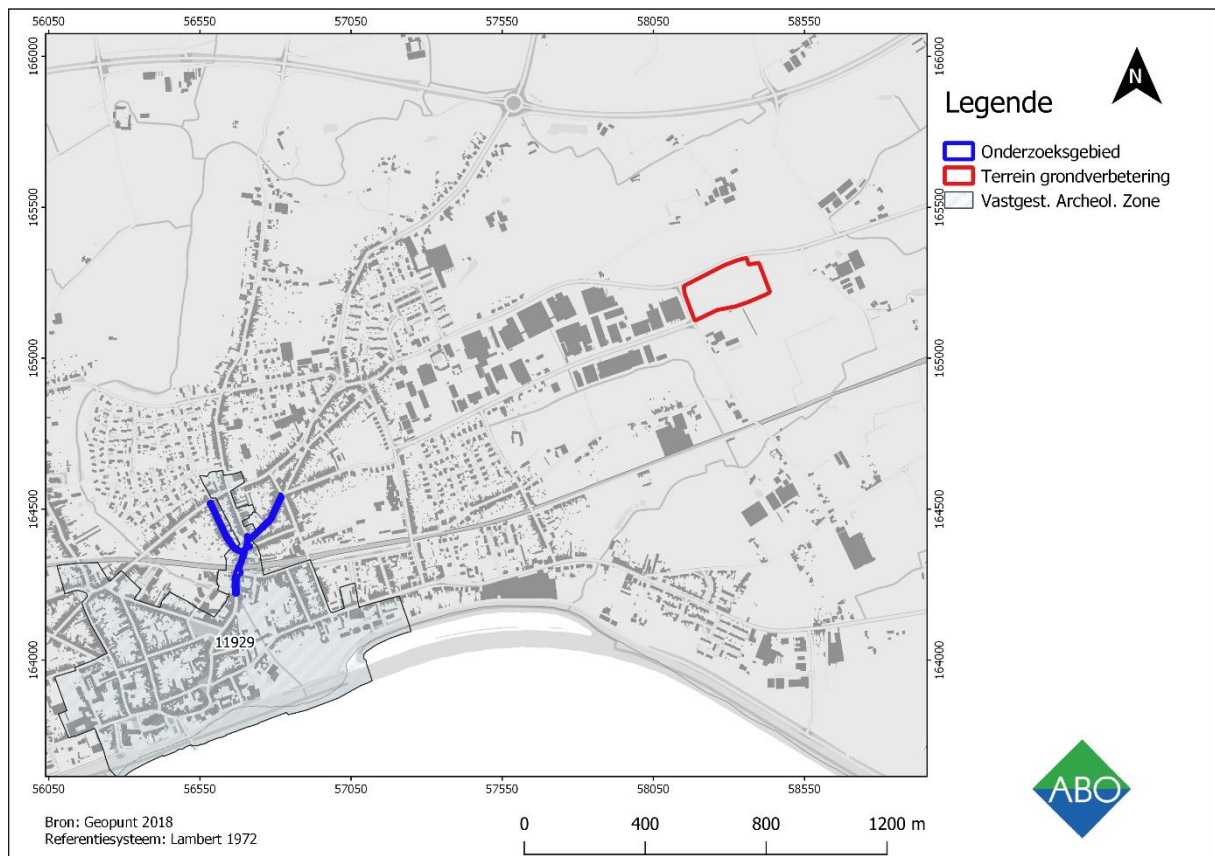
Figuur 31: Beschermde monumenten, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).

ID	Omschrijving	Datering
12452	Arbeiderswoningen	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw
12456	Neoclassicistisch herenhuis	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw, vóór WOI
12457	Woning Bloemenlust	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw, vóór WOI
12461	Vier woningen met dakvenster	Vierde kwart 19 ^{de} eeuw

Figuur 32: Tabel met de locatie van de beschermde monumenten in de nabije omgeving (Bron: Inventaris Bouwkundig Erfgoed).

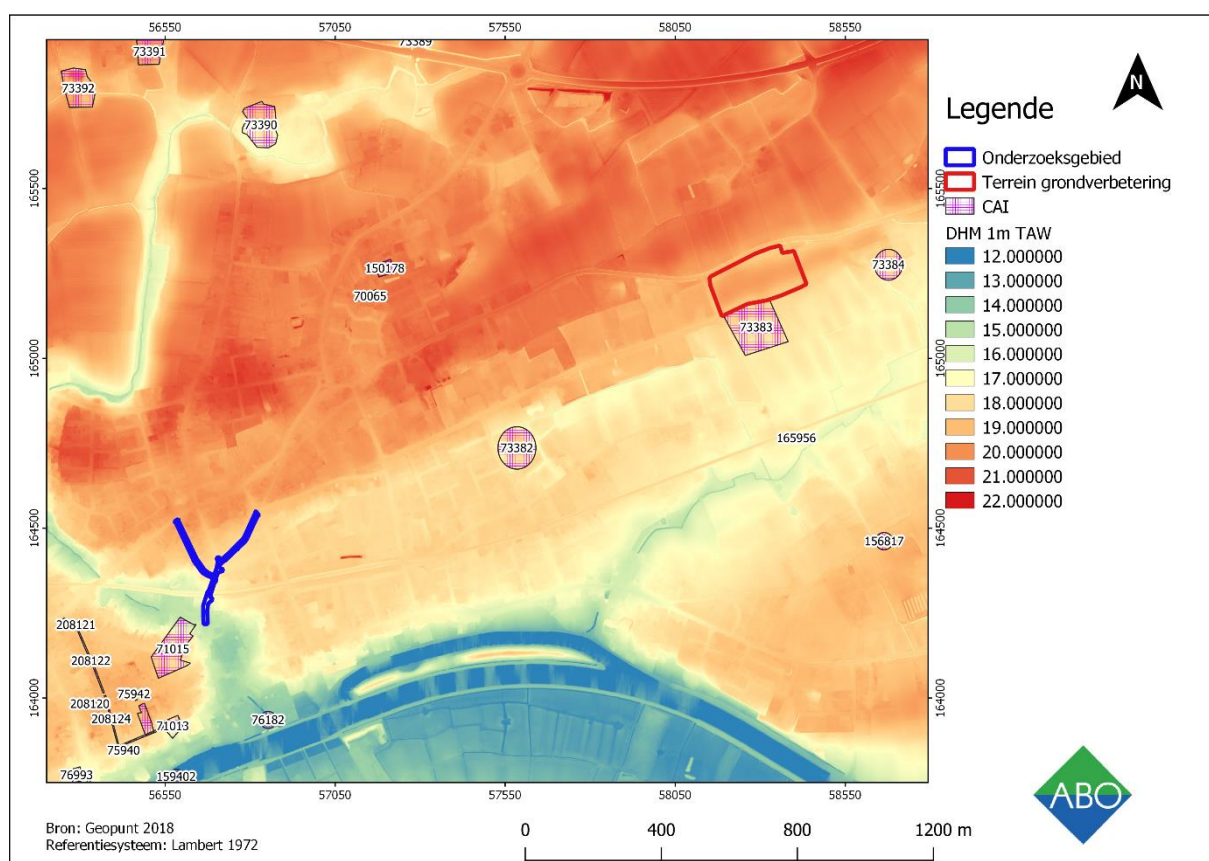
4.2.3 VASTGESTELDE ARCHEOLOGISCHE ZONES

De historische stadskern van Wervik is een vastgestelde archeologische zone ID11929 (zie punt 4.1), met historische resten uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd (Figuur 33). Het lijntracé situeert zich gedeeltelijk in de historische stadskern van Wervik. Het terrein voor grondverbetering is op ca. 2km ervan gelegen.

Figuur 33: Vastgestelde archeologische zone, weergegeven op het GRB, met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).

4.2.4 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 34: DHM 1m met aanduiding van de CAI-locaties in de nabije omgeving van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Centrale Archeologische Inventaris 2018).

De overzichtskaart geeft alle CAI-meldingen binnen een straal van 1 km weer rondom het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Figuur 34, Tabel 3). Er is voor een straal van 1 km gekozen, omdat het dan duidelijk wordt dat er veel Romeinse en middeleeuwse grondsporen en vondsten zijn aangetroffen in de nabije omgeving van het studiegebied. De Romeinse sporen zijn in verband te brengen met de *vicus*. Er werden veel meerperiodensites gevonden in de omgeving van het onderzoeksgebied. Deze worden hieronder systematisch besproken.

Ten zuidwesten van het tracé bevindt zich de historisch stadskern van Wervik. Ter hoogte van het Sint-Janshospitaal, op de site Steenakker (CAI ID 71015), werd een losse vondst uit de metaaltijden aangetroffen, naast grondsporen en vondsten uit de midden-Romeinse tijd.³ Op het Sint-Maartensplein (CAI ID 71013) werden enkele neolithische artefacten in de vullingslagen aangetroffen, naast grondsporen en vondsten uit de Romeinse tijd, de vroege en volle middeleeuwen. Van belang zijn de resten van de verdwenen Sint-Maartenskerk uit de volle middeleeuwen met mogelijk een houten voorganger.⁴ Ter hoogte van de Oosthove Motte (CAI ID 76182) werden naast enkele neolithische artefacten, grondsporen en vondsten uit de midden-Romeinse tijd en late middeleeuwen

³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 71015, Sint-Janshospitaal (geraadpleegd op 25/11/2018)

⁴ Centrale Archeologische inventaris, CAI ID 71013, Sint-Maartensplein (geraadpleegd op 28/11/2018)

gevonden.⁵ Ter hoogte van de Ooievaarstraat 29 kwamen grondsporen, namelijk kuilen en paalgaten georiënteerd volgens de insulae-indeling van de *vicus*, en vonden, onder andere luxewaar en gebruikswaar, uit de midden-Romeinse tijd aan het licht.⁶ Op de vindplaats Groenstraat II (CAI ID 75942) werd Romeins vondstmateriaal aangetroffen.⁷ Op de sites Centrumstraten Sleuf 1-5 (respectievelijk CAI ID 208120-208124) werden grondsporen van de vroege tot laat-Romeinse tijd aangetroffen, naast grondsporen uit de middeleeuwen. Van belang zijn de kiezelpakketten die te relateren zijn aan vroegere bestrating en die gedeeltelijk in de Romeinse periode te situeren zijn.⁸

Op zo'n 1km ten noordoosten van het tracé bevindt zich de site Hoogweg zone I (CAI ID 70065), waar grondsporen uit de volle en late middeleeuwen werden aangesneden.⁹ Wat verder ten noordoosten is de site Hoogweg zone II (CAI ID 150178) gelegen, waar grondsporen uit de Romeinse tijd, de volle en late middeleeuwen tevoorschijn kwamen.¹⁰

In een straal van 1km rondom het terrein voor grondverbetering komen een aantal cartografische indicatoren uit de late middeleeuwen voor. Het gaat om sites met walgracht waarvan heden meestal niets meer bewaard is op de CAI ID locaties 73382 tot en met 73387.¹¹ Ten zuiden van het terrein voor grondverbetering kwamen een vuurstenen bijl en een speerpunt uit het neolithicum tevoorschijn op de CAI ID locaties 156817¹² en 156119.¹³ Tevens werden munten uit de nieuwe tijd gevonden in de Vagevuurstraat (CAI ID 165956).¹⁴

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
71015	Sint-Janshospitaal, Steenakker, Wervik	Aardewerk (losse vondst) Grondsporen: - waterput - talrijke afvalkuilen en paalgaten: geen volledige plattegrond samen te stellen - noordzuid georiënteerde weg - waterleiding - pottenbakkersoven en afvalkuil Archeologische vondsten: - aardewerk (losse vondst) - terra sigillata (versierd en onversierd)	Metaaltijden Midden-Romeinse tijd

⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 76182, Oosthove Motte (geraadpleegd op 28/11/2018)

⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 76173, Ooievaarstraat 29 (geraadpleegd op 28/11/2018)

⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 75942, Groenstraat II (geraadpleegd op 28/11/2018)

⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 208120-208124, Centrumstraten Sleuf 1-5 (geraadpleegd op 28/11/2018)

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 70065, Hoogweg zone I (WVHW09) (geraadpleegd op 28/11/2018)

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150178, Hoogweg zone II (WVHW09) (geraadpleegd op 28/11/2018)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 73382-73387, Prinsenstraat 54, Vagevuurhoeve, Rozenhof, Kouterstraat 15 en Calvariestraat 2 (geraadpleegd op 29/11/2018)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156817, Laagweg I (geraadpleegd op 29/11/2018)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156119, Kouterstraat (geraadpleegd op 29/11/2018)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 165956, Vagevuurstraat (geraadpleegd op 29/11/2018)

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
		- Belgische waar (Terra rubra en Terra nigra) - gevernist aardewerk - gewoon aardewerk - munt van Domitianus (Rome 82) - munt van Hadrianus (Rome 118-122) - wandfragment van een haardscherf in klei	
71013	Sint-Maartensplein, Wervik	Enkele artefacten in de vullingslagen Grondsporen: - 3-tal diepe kelderkuilen met rechthoekig grondplan, steile wanden en vlak bovenverloop, georiënteerd volgens de Romeinse centuriatio Archeologische vondsten: - dakpanfragmenten - balans van gegoten brons - verzilverde zeef - smeedtang - roze mortel - beeld van Mars/Priapus (zou bij de verdwenen Sint-Martenskerk gestaan hebben) - een weinig Merovingische en Karolingische ceramiek werden aangetroffen in verstoorde contexten Grondsporen: - resten van kruiskerk met 1 beuk van de verdwenen Sint-Martenskerk gevonden - kerkhof met oost-west georiënteerde graven	Neolithicum Romeinse tijd Vroege middeleeuwen Volle middeleeuwen
76182	Oosthove Motte, Wervik	In het veen werden enkele neolithische artefacten aangetroffen: de belangrijkste vondst was een fragment van een gepolijste bijl, die secundair als kloppsteen was gebruikt	Neolithicum

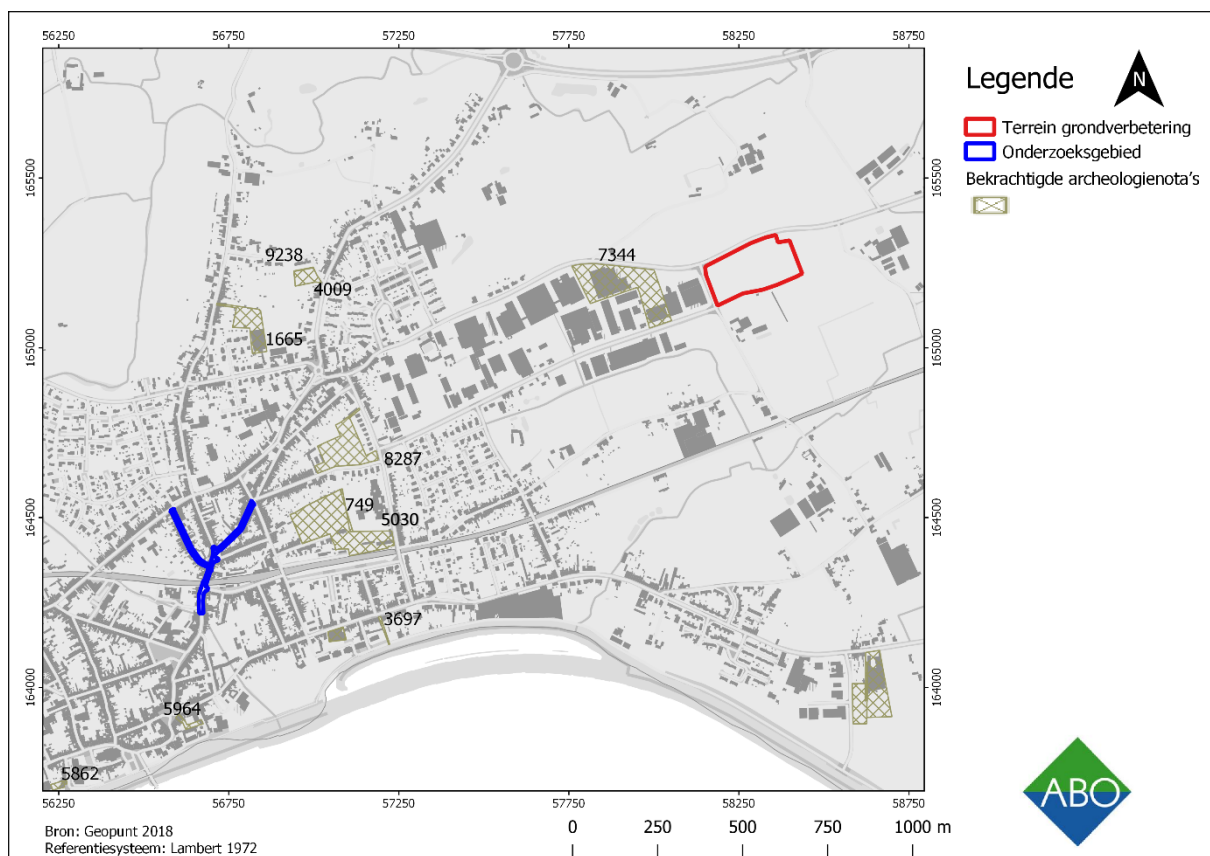
CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
		Grondsporen: - een bewoningslaag waarin enkele kuilen en paalgaten gegraven waren. Enkele kuilen zijn mogelijke veenwinningskuilen - Motte met mottegracht en taludversteving/brugpijlers Archeologische vondsten: - grijsgebakken aardewerk (weinig) - vroeg-Siegburg steengoed	Midden-Romeinse tijd Late middeleeuwen Late middeleeuwen
76173	Ooievaartsraat 29, Wervik	Grondsporen: - <i>vicus</i>: kuilen en paalgaten, georiënteerd volgens de insulae-indeling van de <i>vicus</i> - terra sigillata, gebronsd aardewerk, indirecte sporen van artisanale activiteiten als ijzerwinning en bronsbewerking Archeologische vondsten: - luxe-aardewerk (onder andere terra sigillata, Belgisch aardewerk) - aardewerk voor dagelijks gebruik (o. a. Arraswaar, dolia)	Midden-Romeinse tijd
75942	Groenstraat II, Wervik	Er werd op dit perceel Romeins materiaal gevonden, o.a. terra sigillata	Romeinse tijd
208120	Centrumstraten Sleuf 1, Wervik	Grondsporen: - kuilen, o.a. een vermoedelijke leemwinningskuil, mogelijk secundair gebruikt als ovenstructuur - kiezelpakketten afkomstig van straatniveaus die de Romeinse kuilen afdekken. Hierin kon een fasering van de 14de tot 15de-16de eeuw vastgesteld worden	Midden- Romeinse tijd Late middeleeuwen
208121	Centrumstraten Sleuf 2, Wervik	Grondsporen: - Kuilen en paalkuilen - kiezelpakketten te relateren aan vroegere straatniveaus, gedeeltelijk in de Romeinse periode te situeren	Midden-Romeinse tijd

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
208122	Centrumstraten sleuf 3, Wervik	Grondsporen: - kuilen en een ovenstructuur. Eén kuil is mogelijk te relateren aan activiteiten van pottenbakkers - twee grotere kuilen die a.h.v. het aardewerk in de middeleeuwen te situeren zijn - kiezelpakketten te relateren aan vroegere bestrating	Romeinse tijd Middeleeuwen Late middeleeuwen
208124	Centrumstraten sleuf 5, Wervik	Grondsporen: - enkele paalkuilen - groot aantal kuilen, sommige mogelijk te associeren met artisanale activiteiten - kiezelpakketten die andere Romeinse sporen afdekken, en lijken hergebruikt te zijn als straatniveau in de middeleeuwen	Vroeg-Romeinse tijd Midden-Romeinse tijd Laat-Romeinse tijd
70065	Hoogweg zone I (WVHW09), Reke, Wervik	Grondsporen: - 2 parallelle grachten, aansluitend daarmee een jongere gracht - een looplaag met middeleeuws materiaal - grachten/greppels	Volle middeleeuwen (11 ^{de} -12 ^{de} eeuw) Late middeleeuwen
73382	Prinsenstraat 54, Wervik	Indicator cartografie: - site met walgracht: wooneiland en walgracht volledig bewaard tot 1850, op heden enkel nog twee delen van de walgracht bewaard	Late middeleeuwen
73383	Vagevuurhoeve, Wervik	Indicator cartografie: - Historische hoeve van het voormalig leengoed Wambeke. Op heden enkel de perceelsgrens bewaard	Late middeleeuwen
73384	Rozenhof, Wervik	Indicator cartografie: - site met walgracht: heden niets meer bewaard	Late middeleeuwen
73385	Kouterstraat 15, Wervik	Indicator cartografie: - site met walgracht: heden niets meer bewaard	Late middeleeuwen

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
73387	Calvariestraat 2, Wervik	Indicator cartografie: - Site met walgracht, waarvan op heden nog het tracé van de walgracht bewaard is	Late middeleeuwen
156817	Laagweg I, Wervik	Vuurstenen bijl	Neolithicum
156119	Kouterstraat, Wervik	Een speerpunt in vuursteen	onbepaald
150178	Hoogweg zone II (WVHW09), Wervik	Grondsporen: - gracht - complex grachtensysteem, 3 kuilen - grachten/greppels	Romeinse tijd Volle middeleeuwen Late middeleeuwen
165956	Vagevuurstraat, Wervik	Munten (un centime Dupre, tussen an 6 en an 7)	Nieuwe Tijd (1798)

Tabel 3: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1 km (Bron: Centrale Archeologische Inventaris 2018).

4.2.5 ANDERE ARCHEOLOGISCHE BRONNEN

Figuur 35: GRB met bekrachtigde archeologienota's en nota's in de nabije omgeving van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).

OE code	Locatie	Onderzoek	Bron
749	Wervik-Hellestraat	Bureauonderzoek	Acke <i>et al.</i> 2016
5030	Wervik-Hellestraat	Proefsleuvenonderzoek	De Ketelaere <i>et al.</i> 2017
3697	Wervik-Speiestraat 154	Bureauonderzoek	Bartholomieux <i>et al.</i> 2017
5964	Wervik-St-Maartensplein 11	Bureauonderzoek	De Gryse <i>et al.</i> 2017
5862	Wervik-Akademiestraat 16-18	Bureauonderzoek	Bracke <i>et al.</i> 2017
8287	Wervik-Ooststraat	Bureauonderzoek, proefsleuvenonderzoek, opgraving	Lefere <i>et al.</i> 2018
7344	Wervik-Klingstraat 33a	Bureauonderzoek, proefsleuvenonderzoek	Vermeersch, J./F. Philipsen 2018
1665	Wervik-Motestraat	Bureauonderzoek	Defrancq 2017
4009	Wervik-Hovenierstraat	Bureauonderzoek	Dupont, L./A. De Raeymaeker 2017
9238	Wervik-Hovenierstraat	Proefsleuvenonderzoek	De Raymaeker 2017

Tabel 4: Andere archeologische bronnen in de buurt van het onderzoeksgebied (Onroerend Erfgoed 2018).

Een aantal gebieden in de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied werden reeds onderzocht in het kader van recent geschreven archeologienota's (Figuur 35, Tabel 4).

- Hellestraat (zo'n 200m ten oosten van het tracé in het onderzoeksgebied) (ID 749): Naar aanleiding van de realisatie van een verkaveling, groenzones en twee bufferbekkens werd in eerste instantie een bureauonderzoek uitgevoerd. Uit het bureauonderzoek bleek dat op het plangebied aanwijzingen van bewoning vanaf de Romeinse periode te verwachten waren. Er werd daarom geadviseerd om bijkomend vooronderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven om na te gaan wat de archeologische resten precies inhielden (Acke et al. 2016). Tijdens het proefsleuvenonderzoek (ID 5030) kon vastgesteld worden dat er binnen het plangebied sporen van een Romeinse nederzetting werden aangetroffen, evenals jongere sporen die mogelijk in verband gebracht konden worden met oudere fasen van de hoeve die tot minstens de tweede helft van de 16de eeuw teruggaat. Verder zijn eveneens middeleeuwse sporen aan het licht gekomen. Gezien de archeologische sporen bedreigd werden door de geplande werken, werd er geadviseerd om de noordelijke zone van het plangebied volledig op te graven (De Ketelaere et al. 2017).
- Speiestraat 154 (zo'n 600m ten zuidoosten van het tracé) (ID 3697): Naar aanleiding van de bouw van een woning zonder kelder, maar met terras, werd een bureaustudie uitgevoerd. Uit het bureauonderzoek werd geconcludeerd dat, hoewel de archeologische verwachting op het projectgebied hoog kon gelegd worden, verder archeologisch onderzoek hier niet nuttig werd geacht, omdat voor een groot deel van de werken het archeologisch bodemarchief namelijk niet geraakt zou worden (Bartholomieux et al. 2017).
- Wervik-Sint-Maartensplein (zo'n 500m ten zuiden van het tracé) (ID 5964): Naar aanleiding van de realisatie van twee bouwvolumes werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat het archeologisch potentieel van dit projectgebied zeer groot was. Sporen van Romeinse activiteiten, oudere sporen (steentijd en metaaltijden) en sporen van bebouwing vanaf de 16de eeuw konden verwacht worden. Daarom werd verder onderzoek in de vorm van proefputten geadviseerd (De Gryse et al. 2017).

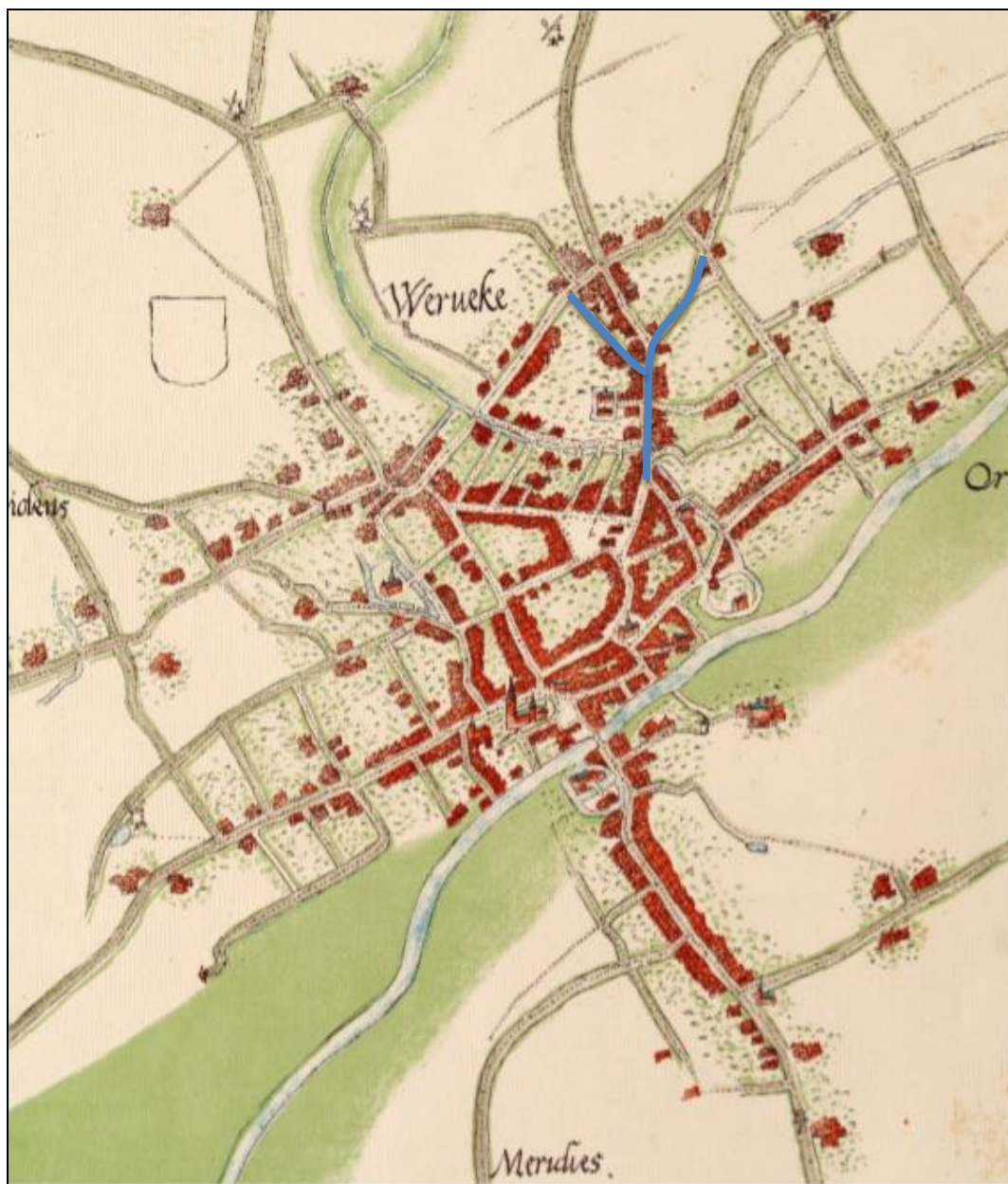
- Wervik-Akademiestraat 16-18 (zo'n 1000m ten zuidwesten van het tracé) (ID 5862): Gezien op het plangebied een appartementencomplex van 3 verdiepingen werd ingepland, werd een bureaustudie uitgevoerd. Hieruit werd geconcludeerd dat hoewel het plangebied een bepaalde archeologische verwachting kende, er geen verder onderzoek geadviseerd werd omdat het grootste deel van de uitgraving niet dieper ging dan het aanwezige ophogingspakket (Bracke et al. 2017).
- Wervik-Ooststraat (zo'n 300m ten noordoosten van het tracé) (ID 8287): Naar aanleiding van de geplande realisatie van 47 wooneenheden, werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Gezien dit echter onvoldoende informatie bood om de archeologische waarde van het terrein te bepalen, werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden sporen uit de Romeinse periode -minstens één erf nederzetting- en mogelijk de eerste wereldoorlog aangetroffen. Bijgevolg werd bijkomend onderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving geadviseerd (Lefere et al. 2018).
- Wervik-Klingstraat (zo'n 100m ten westen van het terrein voor grondverbetering) (ID 7344): Aan de hand van een bureauonderzoek en een landschappelijk booronderzoek konden geen definitieve uitspraken gedaan worden over de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats binnen de zone van de geplande ingrepen. Voor het centrale deel van het terrein was nog een kans dat er archeologische restanten aanwezig waren. Om hierover uitsluitsel te krijgen over zowel het centrale als de nog verharde/bebouwde delen, diende het onderzoek aangevuld te worden door middel van een proefsleuvenonderzoek (Vermeersch/Philipsen 2018).
- Wervik-Motestraat (zo'n 1000m van het tracé) (ID 1665): Naar aanleiding van de realisatie van een verkaveling werd een bureauonderzoek uitgevoerd, waaruit bleek dat er voor het onderzoeksgebied archeologisch potentieel was voor sporen van bewoning vanaf de ijzertijd en Romeinse tijd, met de nadruk op sporen uit de volle en late middeleeuwen. Op basis daarvan werd een proefsleuvenonderzoek als vervolgonderzoek geadviseerd (Defrancq 2017).
- Wervik-Hovenierstraat (zo'n 1000m van het tracé en zo'n 1500m van het terrein voor grondverbetering) (ID4009): Op basis van de gunstige landschappelijke ligging en de hoge archeologische verwachting werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd om de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden binnen het projectgebied na te gaan (De Raymaeker/Dupont 2017).
- Wervik-Hovenierstraat (ID9238): Op basis van het bureauonderzoek en het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek kon worden vastgesteld dat de zone van het projectgebied beschikte over een hoog archeologisch potentieel met sporen uit de vroege, volle en late middeleeuwen. De archeologische verwachting van het terrein was dermate hoog dat een verder archeologisch onderzoek noodzakelijk bleek. Binnen de contouren van het projectgebied werd daarom verder onderzoek aanbevolen in de vorm van een vlakdekkende opgraving (De Raymaeker 2018).

Volgens de archeologische bronnen zijn er in de omgeving van het onderzoeksgebied vindplaatsen aangetroffen uit de Romeinse tijd, de vroege, volle en late middeleeuwen. Op basis van de gunstige

landschappelijke ligging en de hoge archeologische verwachting lijkt de potentiële archeologische kenniswinst voor het terrein voor grondverbetering groot. Ter hoogte van het lijntracé is deze verwachting eerder beperkt gezien de diepgaande bodemverstoringen die reeds plaatsvonden bij de aanleg van de huidige riolering. Desondanks kunnen diepergelegen archeologische resten wel nog aanwezig zijn.

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

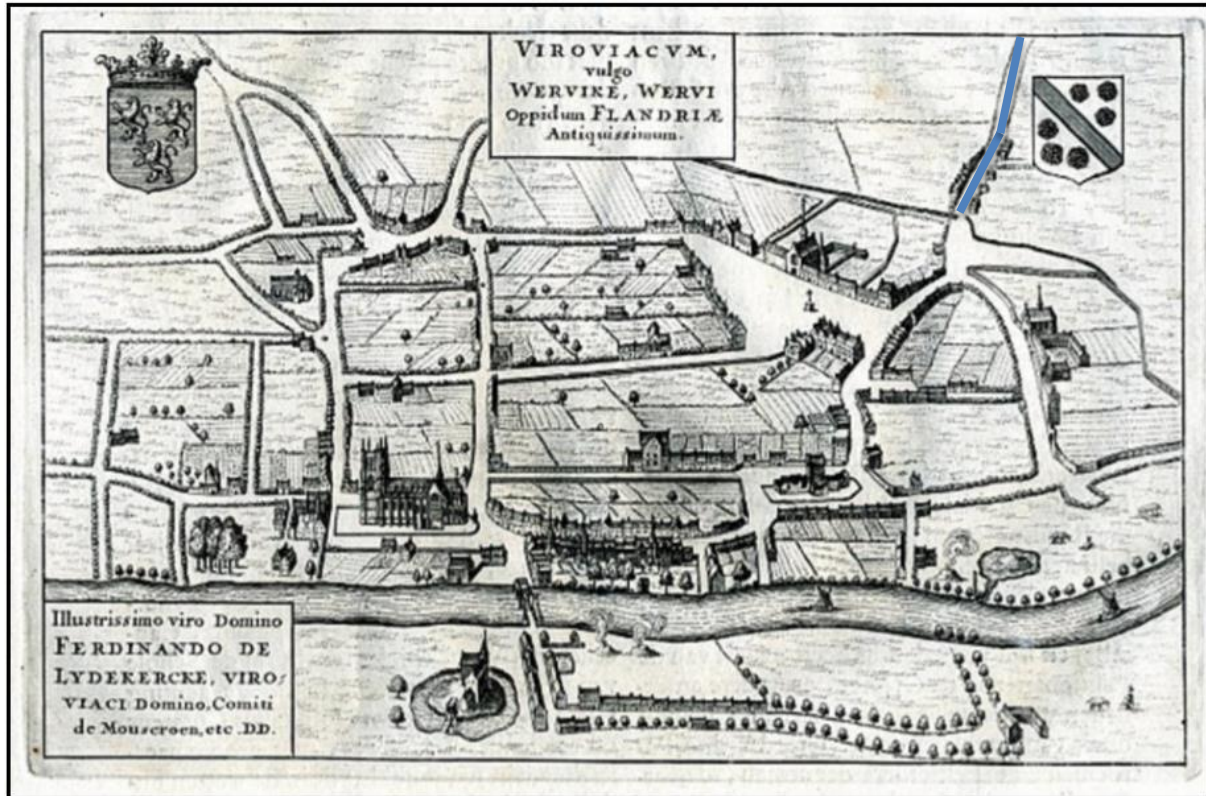
4.3.1 JACOB VAN DEVENTER (1550-1565)

Figuur 36: Stadsplan van Wervik door Jacob van Deventer (1550-1565) met de locatie van het tracé ter hoogte van de Molenstraat (blauw) (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België).

Op de Jacob van Deventerkaart is Wervik aangegeven en het tracé ter hoogte van de Molenstraat van het te onderzoeken studiegebied is in het blauw aangeduid (Figuur 36). Het tracé bevindt zich duidelijk in het noordoosten van de post-middeleeuwse kern van Wervik.

4.3.2 KAART VAN SANDERUS (1641)

Figuur 37: Kaart van Sanderus (1641) van Wervik, met de locatie van het zuidelijke deel van het tracé ter hoogte van de Molenstraat in de noordoostelijke hoek van de kaart (blauw).¹⁵

De kaart van Sanderus (1641) (Figuur 37) toont de historische stadskern van Wervik. Het zuidelijke deel van het lijntracé ter hoogte van de Molenstraat, is in de noordoostelijke hoek van de kaart weergegeven.

¹⁵ Flandria Illustrata

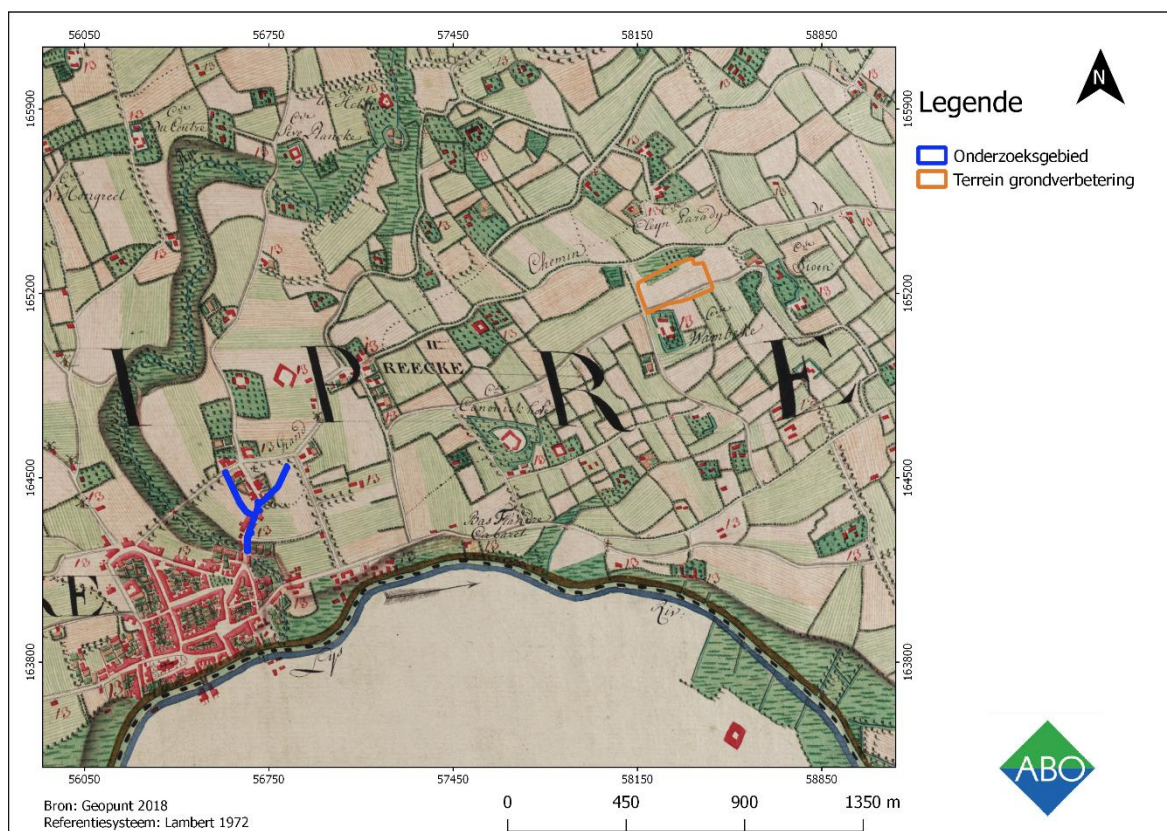
4.3.3 FRICXKAART (1712)

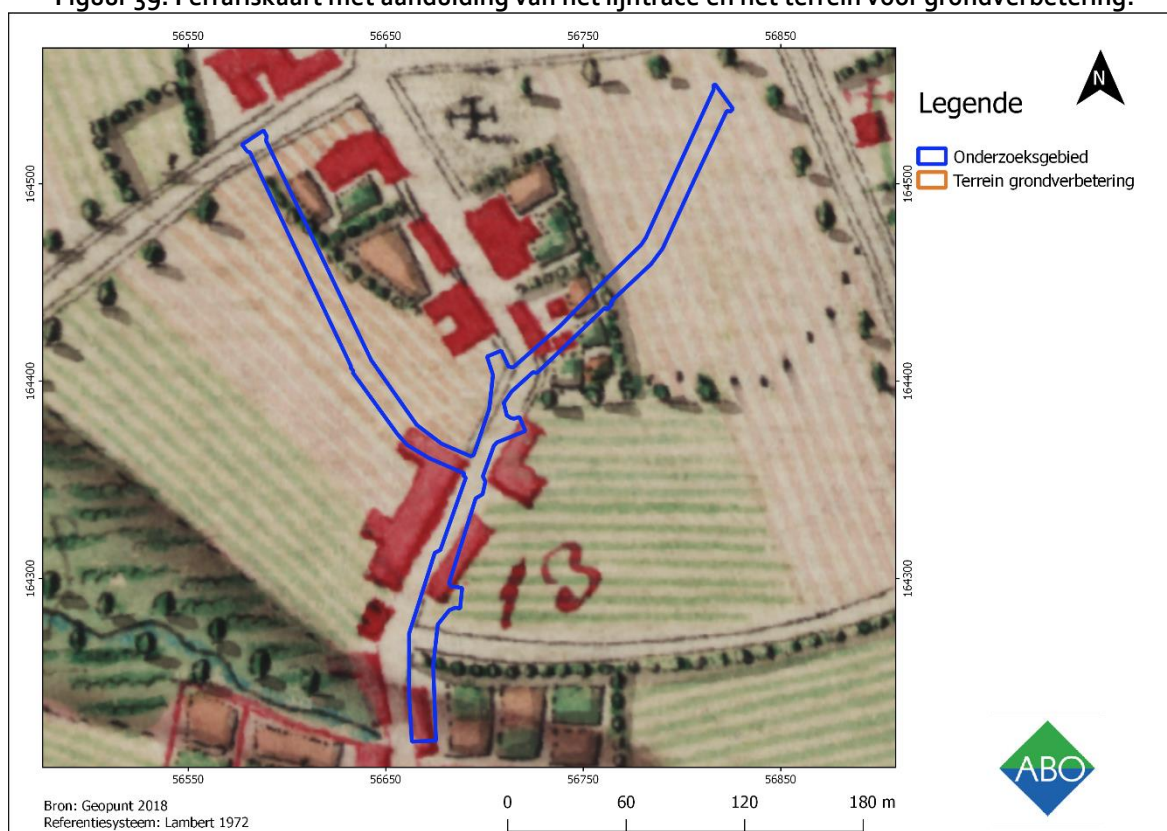
Figuur 38: Fricxkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

De Fricxkaart uit 1712, is een te algemene kaart om een nauwkeurige analyse te maken over het vroegere landschap rondom Wervik (Figuur 38). Bovendien is de kaart niet gedetailleerd genoeg om eventueel historisch bouwkundig erfgoed te analyseren. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn de incorrecte schaal van de kaart en de onjuiste georeferentie. Door de onjuiste georeferentie is de situering van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering ten noorden van het historische centrum van Wervik, niet exact weergegeven. Normaal gezien zou het onderzoeksgebied ten noordoosten van het historische centrum van Wervik gelegen moeten zijn.

4.3.4 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

Figuur 39: Ferrariskaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 40: Ferrariskaart met aanduiding van het lijntracé.

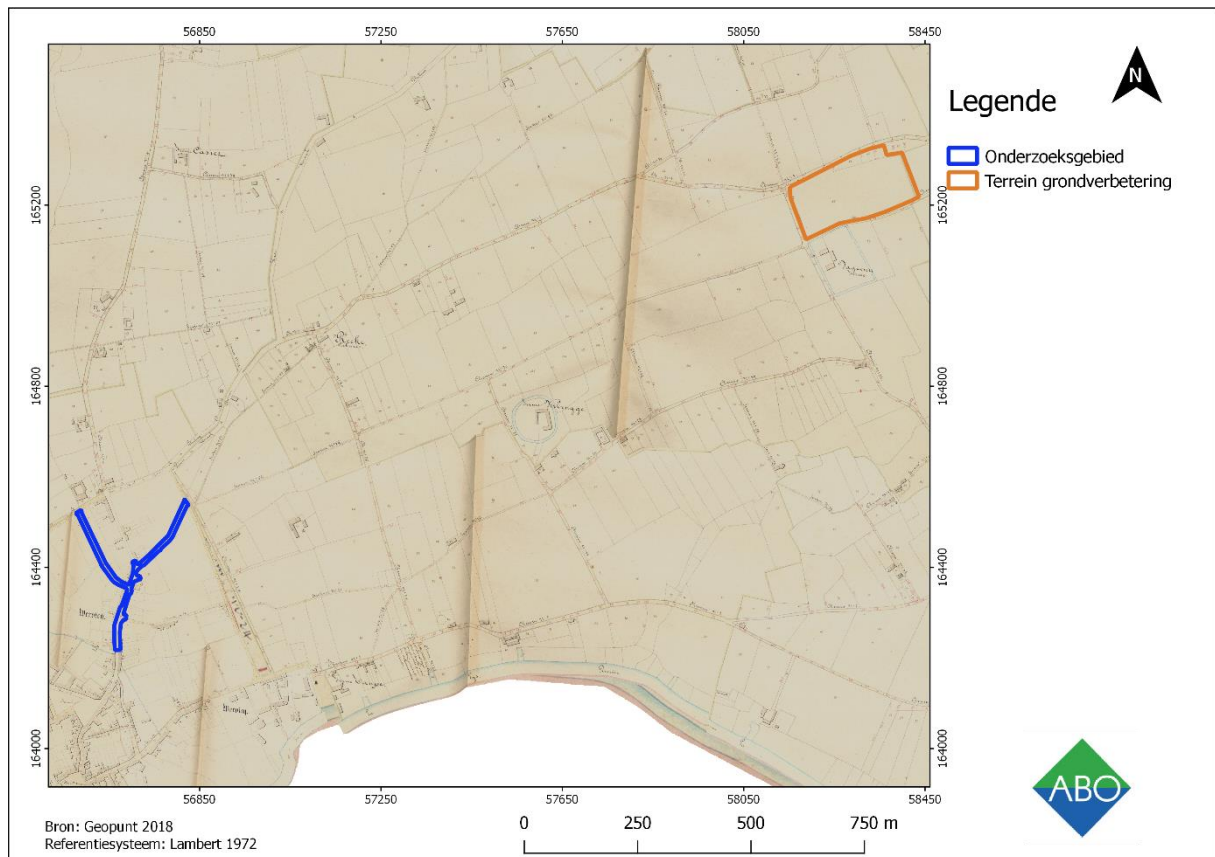

Figuur 41: Ferrariskaart met aanduiding van het terrein voor grondverbetering.

In de 18e eeuw bevonden het lijntracé en het terrein voor grondverbetering zich in een landelijke omgeving met landbouwgrond, akkers, velden, heide en bos met her en der een aantal hoeves. Op de kaart is het tracé ten noordoosten van het historische centrum van Wervik weergegeven (Figuur 39). De Molenstraat is reeds aangelegd en aan weerszijden ervan is bebouwing te bemerken. De Bakkerstraat en de Rekestraat daarentegen zijn nog niet aangelegd (Figuur 40). De kaart is echter niet helemaal juist gegeorefereerd. Dit geldt zowel voor het tracé als voor het terrein voor grondverbetering.

Ter hoogte van het gebied waar het terrein voor grondverbetering wordt aangelegd, zijn akkerland, heide en bos zichtbaar (Figuur 41).

4.3.5 ATLAS DER BUURTWEGENKAART (CA. 1841)

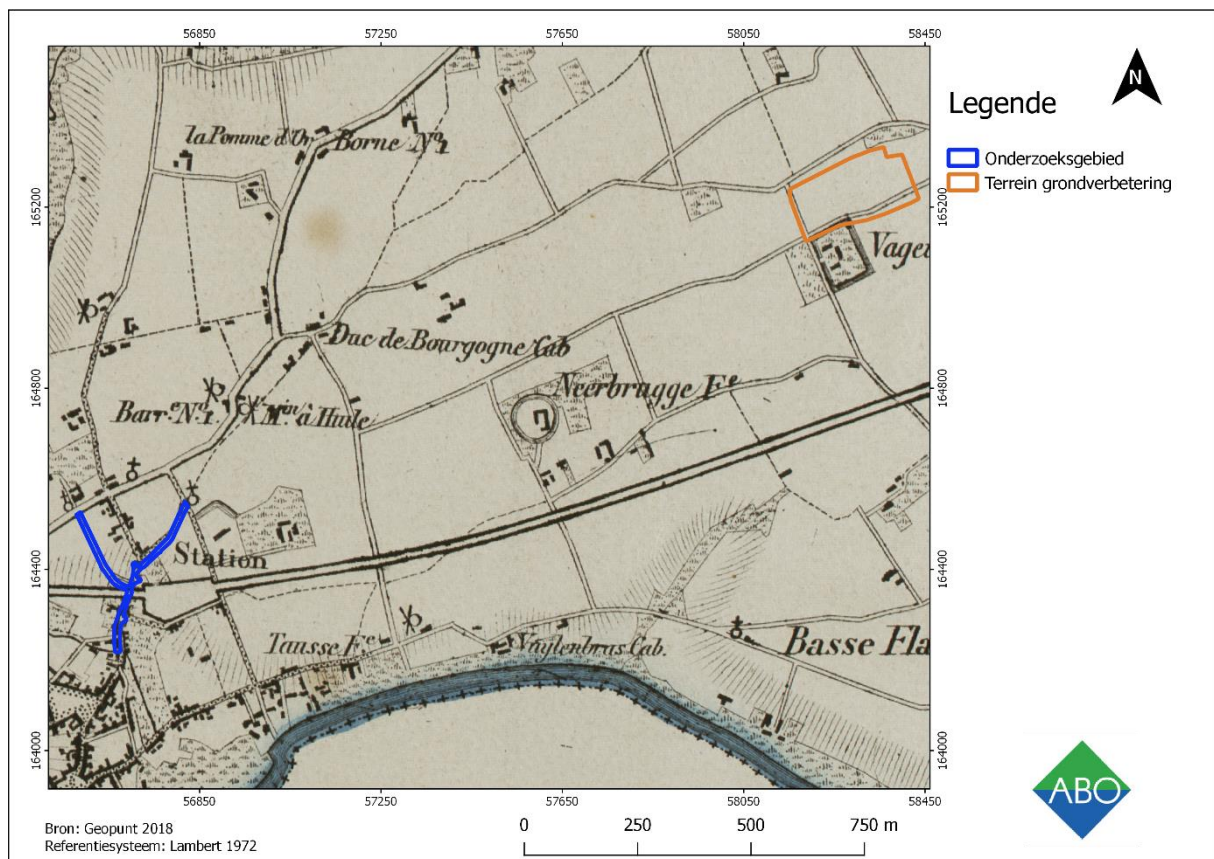

Figuur 42: Atlas der Buurtwegenkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Ten opzichte van de Ferrariskaart is de perceelsindeling op de Atlas der Buurtwegenkaart sterk veranderd (Figuur 42). Er zijn veel kleinere percelen waar te nemen. Het lijntracé wordt weergegeven ten noordoosten van het centrum van Wervik. De bebouwing is vooral waar te nemen rondom het tracé als beginnende lintbebouwing. De kaart lijkt nu wel correct gegeorefereerd te zijn.

Het toenmalige straatverloop van de Molenstraat en de Rekestraat ter hoogte van het tracé en van de Hoogweg ter hoogte van het terrein voor grondverbetering, komt overeen met de huidige situatie. De Bakkerstraat is nog niet zichtbaar op de kaart. De percelen rondom deze straten zijn onbebouwd. Het terrein voor grondverbetering is ook onbebouwd.

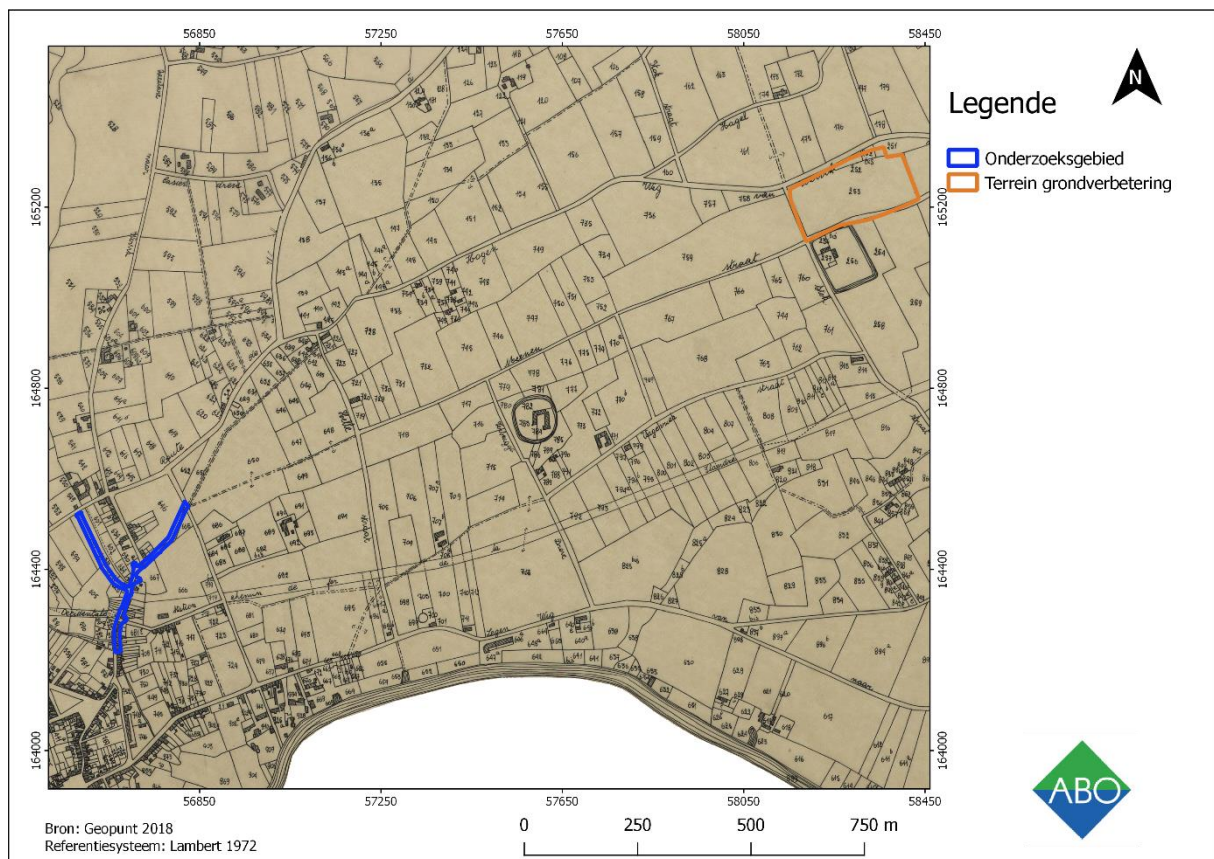
4.3.6 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 43: Vandermaelenkaart met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Ten opzichte van de Poppkaart is er niet veel bebouwing bijgekomen. Het omliggende gebied wordt nog steeds gekenmerkt door bos en velden (Figuur 43). De Vandermaelenkaart toont voor het eerst de oost-west georiënteerde spoorweg naar Kortrijk die het lijntracé doorkruist. Het terrein voor grondverbetering is niet helemaal correct op de kaart weergegeven. Het moet iets meer naar het noorden gekarteerd worden.

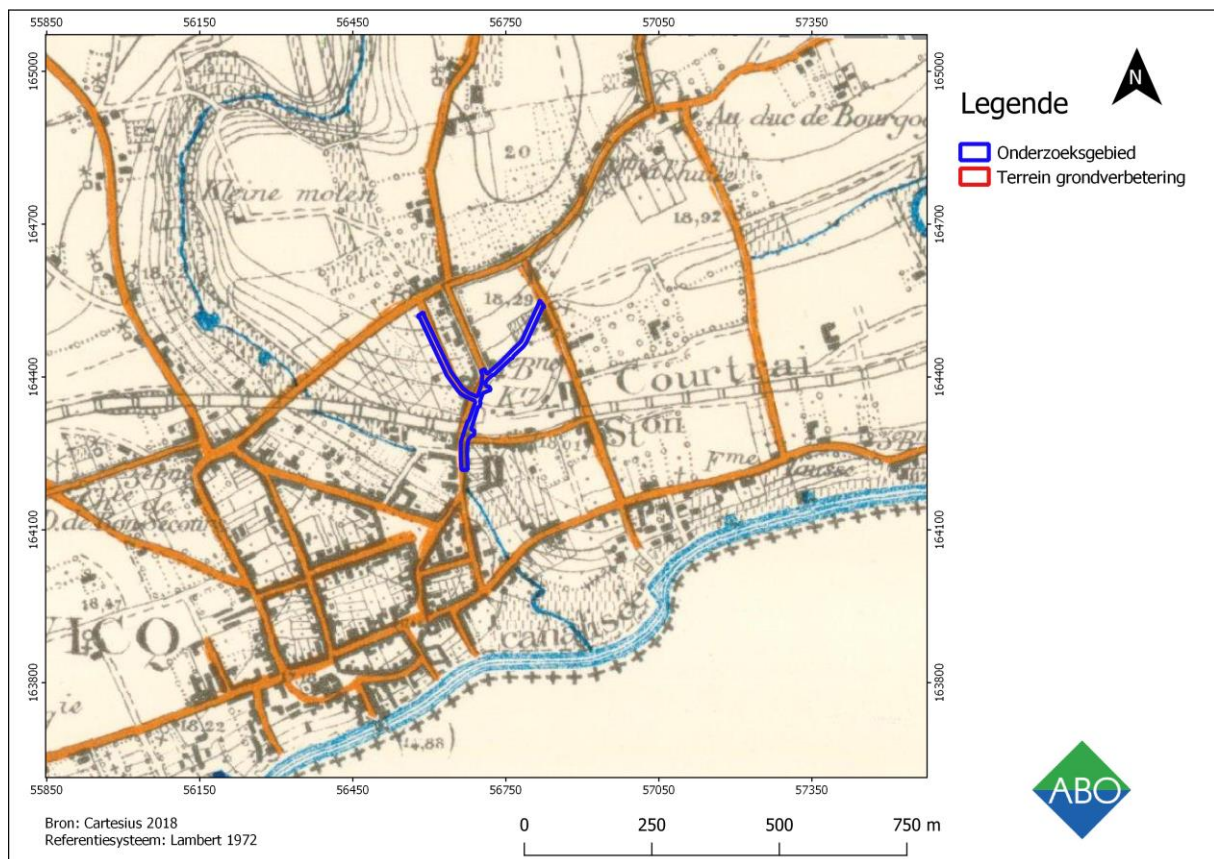
4.3.7 POPPKAART (CA. 1842-1879)

Figuur 44: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen zijn op de Atlas cadstral parcellaire de la Belgique van Popp geen noemenswaardige verschillen zichtbaar (Figuur 44). Wel is op de percelen rondom het lijntracé toenemende bebouwing merkbaar.

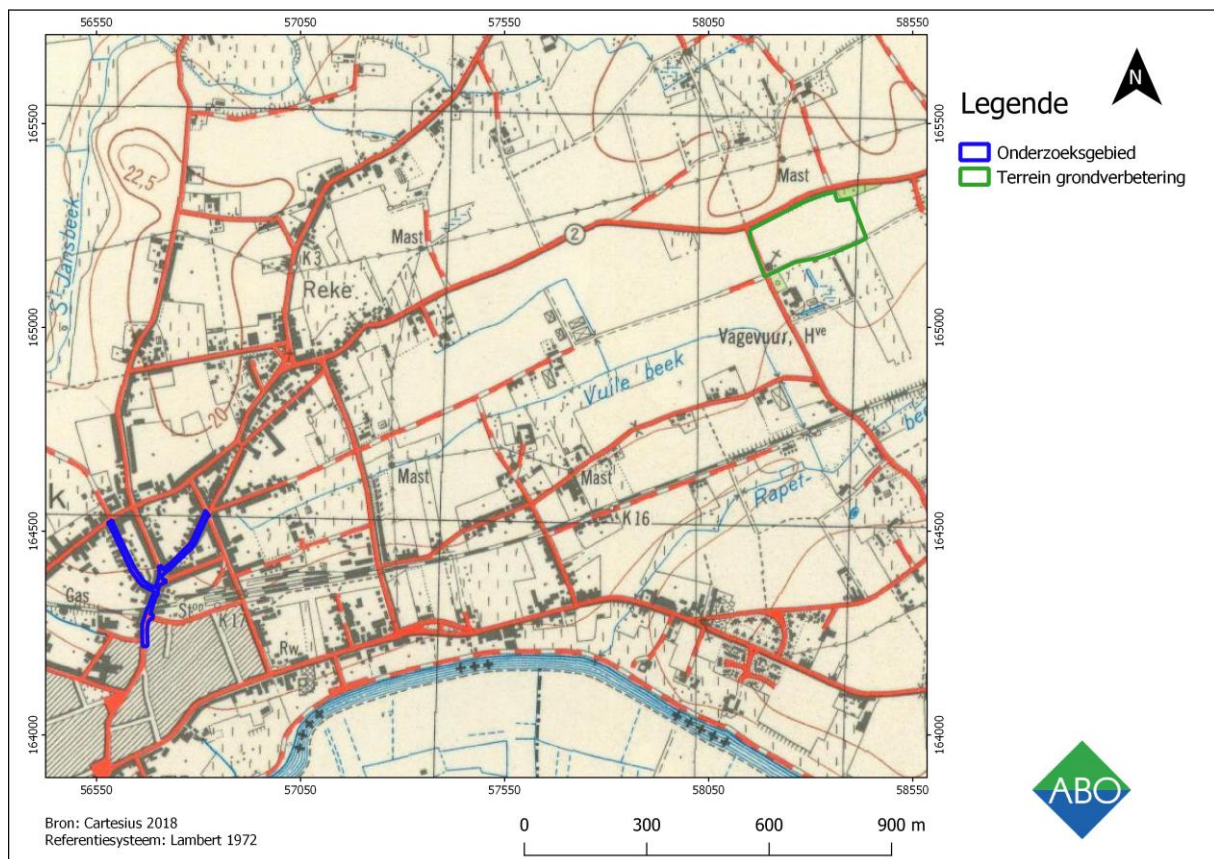
4.3.8 TOPOGRAFISCHE KAART VAN WERVIK (CA. 1883-1950)

Figuur 45: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé.

Op een topografische kaart van Wervik uit ca. 1883-1950 is duidelijk het stratenpatroon en de lintbebouwing zichtbaar. De spoorweg naar Kortrijk wordt ook duidelijk weergegeven (Figuur 45).

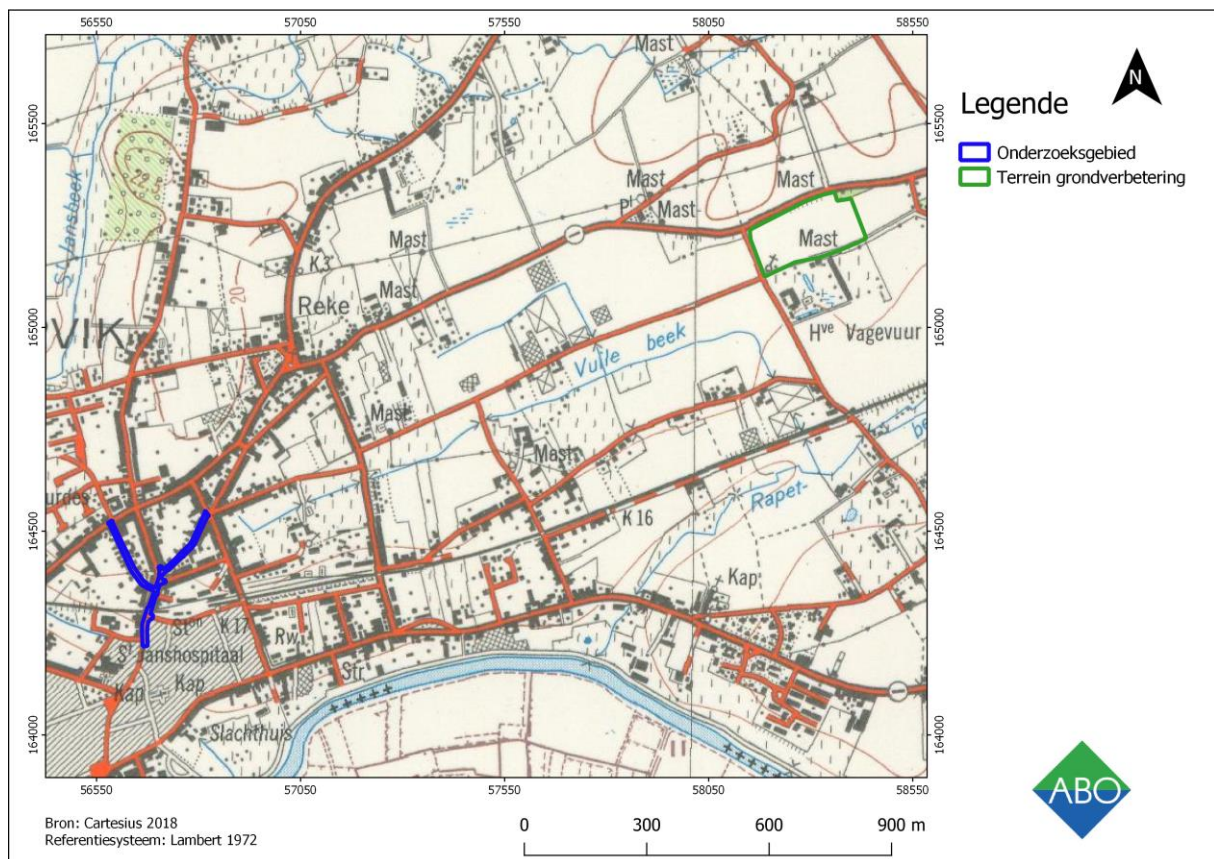
4.3.9 TOPOGRAFISCHE KAART VAN WERVIK (CA. 1961)

Figuur 46: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Een topografische kaart van Wervik uit ca. 1961 toont een iets uitgebreider stratenpatroon en de toenemende lintbebouwing rondom het lijntracé (Figuur 46). Op deze kaart wordt voor het eerst de Tramstraat weergegeven ten oosten van het tracé. Het station en de spoorweg naar Kortrijk zijn duidelijk te zien.

4.3.10 TOPOGRAFISCHE KAART VAN WERVIK (CA. 1974)

Figuur 47: Topografische kaart van Wervik met aanduiding van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Op een topografische kaart van Wervik uit 1974 zijn geen noemenswaardige verschillen met de voorgaande topografische kaarten op te merken (Figuur 47).

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Hoewel het stratenpatroon deels het 16de eeuwse karakter heeft bewaard, is het omringende gebied wel gemoderniseerd. De lichte uitbreiding van bebouwing en de aanleg van wegverhardingen heeft voor bodemverstoringen gezorgd. Dit is ook het geval met voorgaande rioleringswerken en het aanleggen van nutsleidingen.

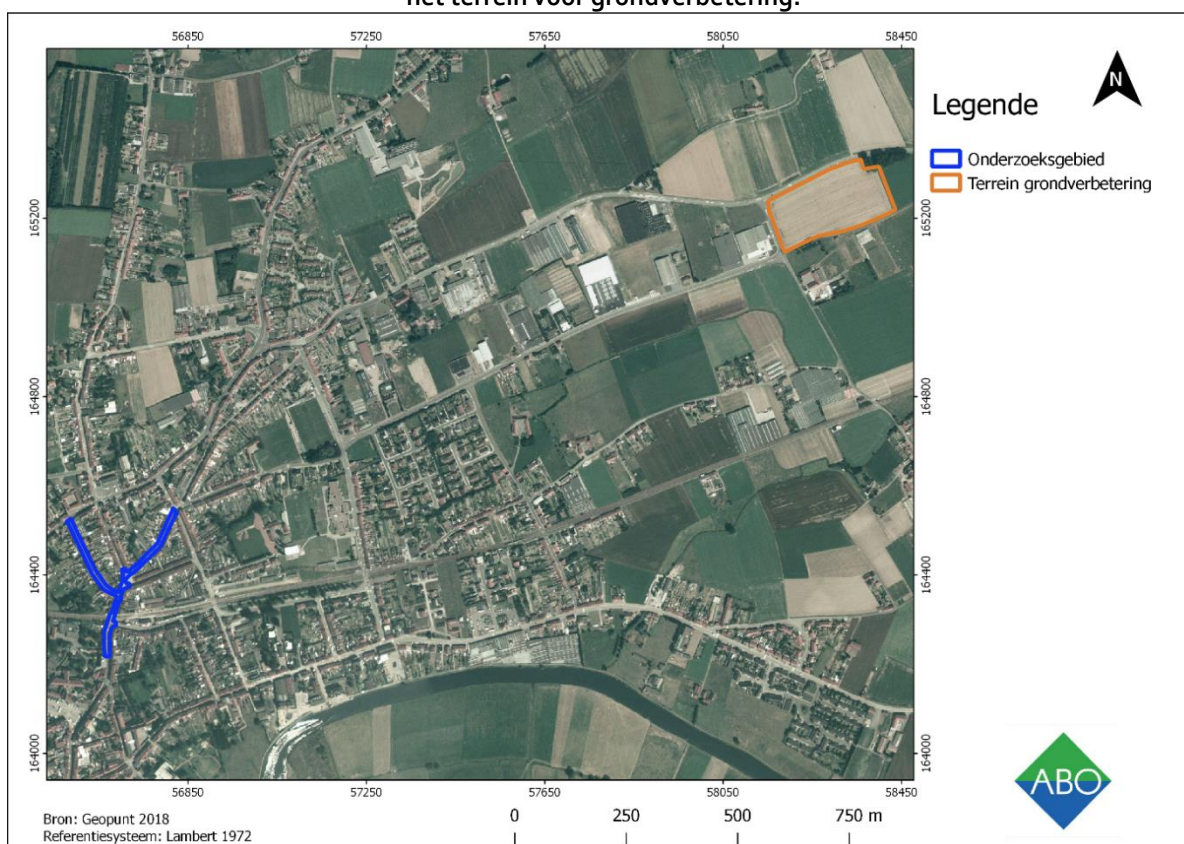
Met uitzondering van de aanleg van de spoorweg naar Kortrijk, heeft de omgeving sinds de 19de eeuw niet veel veranderingen ondergaan. Op de luchtfoto uit 1971 is te zien dat het terrein voor grondverbetering onbebouwd is en dat de bebouwing in de wijken rondom het tracé is toegenomen (Figuur 48).

Grote veranderingen in het landschap zijn waar te nemen op luchtfoto die genomen is in juli 1990 (Figuur 49). Ten oosten van de Molenstraat is de bebouwing sterk uitgebreid. Het terrein voor grondverbetering is onbebouwd gebleven.

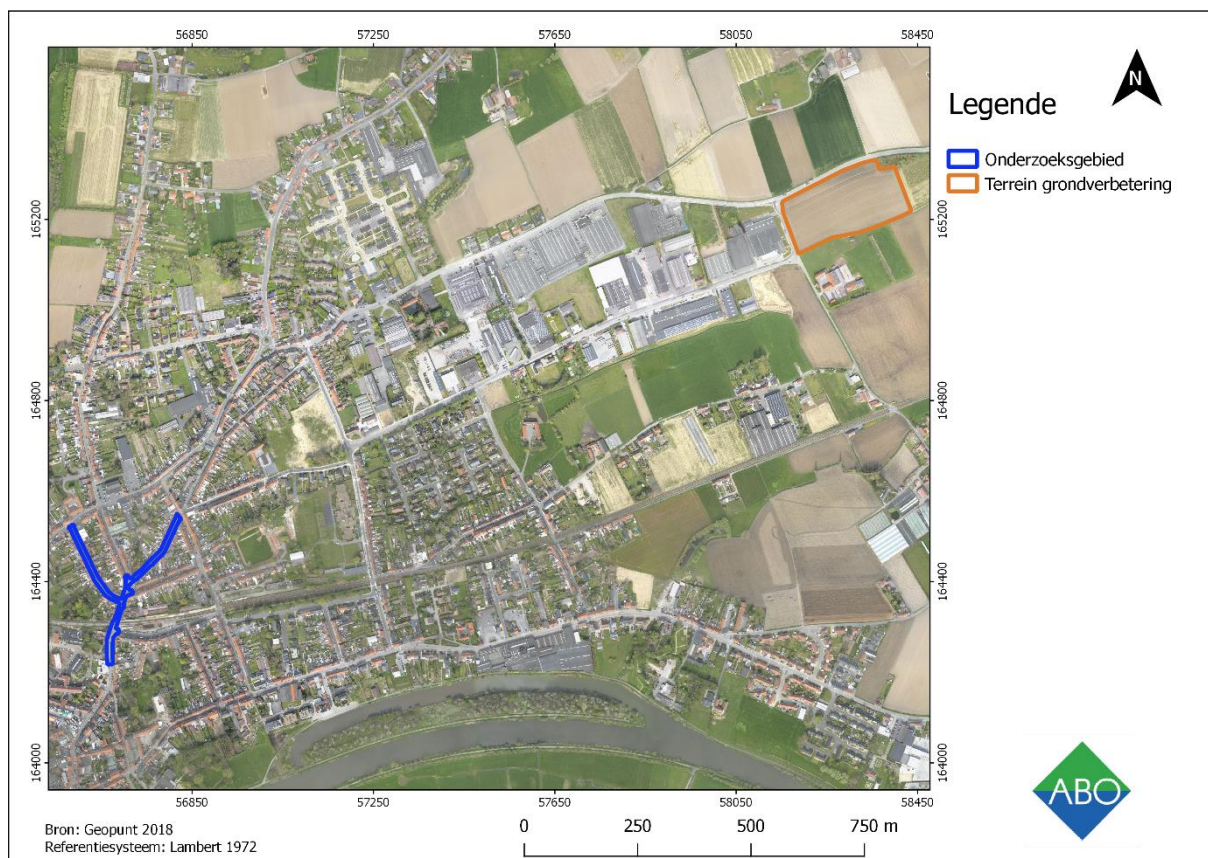
Op de luchtfoto die genomen is in april 2014, is steeds toenemende bebouwing waar te nemen tussen het tracé en het terrein voor grondverbetering (Figuur 50). Er zijn geen noemenswaardige verschillen met de meest recente luchtfoto.

Figuur 48: Orthofotomozaïek (kleinschalige zomeropname uit 1971) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 49: Orthofotomozaïek (kleinschalige zomeropnamen genomen 12-07-1990) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

Figuur 50: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropname genomen 3-04-2014) met weergave van het lijntracé en het terrein voor grondverbetering.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke, archeologische, historische en cartografische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

5.1.1 LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS

Het lijntracé van het onderzoeksgebied is gelegen aan de Molenstraat, de Rekestraat en de Bakkerstraat. Het terrein voor grondverbetering bevindt zich aan de Hoogweg in Wervik, in de provincie West-Vlaanderen.

Het lijntracé situeert zich volledig binnen bebouwde zones (OB). Het is mogelijk dat dit gedeelte niet gekarteerd kon worden door de huidige bebouwing en dat de oorspronkelijke bodemopbouw aansluit bij de omringende gekarteerde bodems. Het terrein voor grondverbetering daarentegen bevindt zich op droge tot zeer natte zandleembodems. Het grootste deel van het terrein voor grondverbetering, wordt gekenmerkt door een vochtige bodem met een gunstige waterhuishouding die geschikt is voor landbouw. Het is dus aannemelijk dat hier bewoning in het verleden heeft plaatsgevonden. Doordat het studiegebied in een gradiëntzone gelegen is tussen hogere drogere gronden en lagere natte valleigronden, en bij diverse waterlopen is gesitueerd, stijgt het potentieel voor eventuele sporen voor menselijke activiteiten in het verleden binnen het onderzoeksgebied.

5.1.2 ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE GEGEVENS

- Steentijd

Lithische artefacten in de omgeving van het onderzoeksgebied wijzen op menselijke aanwezigheid in de steentijd, en meer bepaald tijdens het neolithicum. Bovendien is het onderzoeksgebied in een gradiëntzone gelegen en stromen in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein waterlopen. Dergelijke locaties vormden een aantrekkingspool voor mensen in het verleden.

- Metaaltijden

Een enkele losse vondst in de nabije omgeving van het tracé wijst op menselijke aanwezigheid in de metaaltijden.

- Romeinse tijd

Het tracé bevindt zich gedeeltelijk binnen een archeologische zone, met name de historische stadskern van Wervik, die zijn oorsprong kent in de Romeinse tijd met de vorming van een *vicus*. Naast talrijke vindplaatsen opgenomen in de centrale archeologische inventaris, getuigen bekrachtigde archeologienota's en nota's in de omgeving van het onderzoeksgebied, van bewoning in de vroeg-, midden- en laat-Romeinse tijd.

- Middeleeuwen

In de nabije en wijdere omgeving zijn zowel in de centrale archeologische inventaris als in bekrachtigde archeologienota's en nota's, bewonings- en begravingssporen uit de vroege, volle en late middeleeuwen geattesteerd.

- Post-middeleeuwen

Uit de nieuwe tijd dateren enkele munten.

5.1.3 CARTOGRAFISCHE GEGEVENS

Op basis van historische kaarten werd het lijntracé ten minste vanaf de 16de eeuw ingenomen door straten. Het terrein voor grondverbetering is tot op heden steeds onbebouwd gebleven en in gebruik als akker- en weiland. Dit wijst erop dat ter hoogte van het tracé het eventueel archeologisch erfgoed door de straataanleg en de aanleg van de huidige riolering en nutsleidingen tijdens de laatste decennia, waarschijnlijk volledig of toch plaatselijk zeker de bovenkant, vernietigd werd. Afgaande op beschikbare archeologische en historische gegevens zijn in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied talrijke archeologische sites aangetroffen, waardoor diepergelegen archeologische resten ter hoogte van het tracé misschien nog bewaard zijn. De kans op zowel steentijdartefactensites als grondsporen jonger dan de steentijd is voor het terrein voor grondverbetering zeker wel nog zeer groot.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Uit cartografische bronnen blijkt dat de mate van verstoring in de vorm van bebouwing gedurende de laatste eeuwen ter hoogte van het tracé bestaande is, maar ter hoogte van het terrein voor grondverbetering onbestaande. Dit komt de bewaring van eventuele grondsporen enkel ten goede ter hoogte van het terrein voor grondverbetering.

De inschatting van het potentieel tot kennisvermeerdering is gericht op het aantreffen van archeologische sequenties gaande van de steentijd tot de nieuwe tijd, met de nadruk op de Romeinse tijd en de middeleeuwen, op de locatie van de geplande werken aan de Molenstraat, de Rekestraat, de Bakkerstraat en de Hoogweg te Wervik (provincie West-Vlaanderen). In verband met het archeologisch potentieel is het van belang de conservatiegraad van de mogelijke archeologische sporen nader te bekijken en te onderzoeken. Met betrekking tot de steentijd gaat de verwachting voornamelijk uit naar sporensites uit het neolithicum.

Ter hoogte van de geplande aanleg van riolerings- en wegeniswerken (lijntracé) is de kans op het aantreffen van archeologisch erfgoed echter zeer gering omdat de ondergrond waarschijnlijk volledig of grotendeels verstoord is tot op de voorziene verstoringsdiepte. Deze diepgaande verstoring is het gevolg van de aanleg van het huidige rioleringsstelsel. De kans op het aantreffen van archeologische sites is ter hoogte van het tracé is dus gering in die zin dat enkel diepere archeologische resten mogelijk lokaal nog bewaard kunnen zijn. Indien archeologische resten toch aanwezig zouden zijn, zouden deze bij de uitbreiding van het gabarit ruimtelijke context missen omwille van een kijkvenster dat smal zou uitvallen.

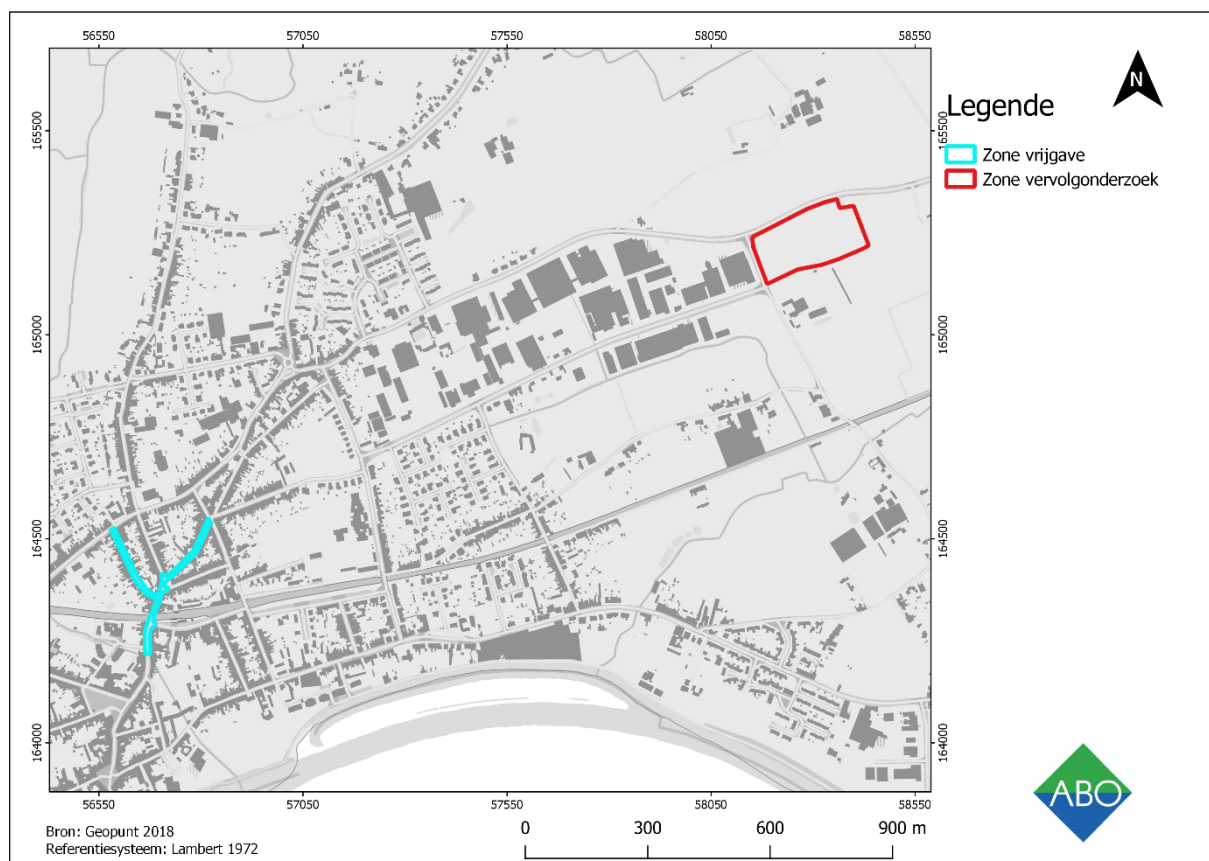
Rekening houdend met deze voorgaande argumenten schatten we het potentieel tot kennisvermeerdering voor het onderzoeksgebied enerzijds laag in en adviseren wij een vrijgave voor het deel van het onderzoeksgebied waar de aanleg van riolerings- en wegeniswerken gepland is. Anderzijds adviseren wij vervolgonderzoek voor het terrein voor grondverbetering, waar wel nog archeologische resten verwacht worden.

6 SAMENVATTING

In opdracht van de initiatiefnemer van de geplande riolerings- en wegeniswerken te Wervik, werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd.

Op basis van deze studie kan besloten worden dat het potentieel tot kennisvermeerdering van archeologisch onderzoek bij de geplande werken op het lijntracé ter hoogte van de Molenstraat, de Rekestraat en de Bakkerstraat laag is. Voor dit tracé adviseren wij vrijgave (Figuur 51).

Voor het geplande terrein voor grondverbetering wordt vervolgonderzoek geadviseerd, aangezien op deze percelen wel sprake is van een mogelijk potentieel tot archeologische kennisvermeerdering. Deze archeologische kennisvermeerdering is vooral gericht op de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Andere archeologische sequenties zoals resten uit de steentijd kunnen niet worden uitgesloten. De opeenvolgende methodes voor het archeologisch vervolgonderzoek en de bijbehorende argumentatie worden verder toegelicht in het bijbehorende programma van maatregelen.

Figuur 51: GRB met weergave van de zone die wordt vrijgegeven (lijntracé) en de zone waar vervolgonderzoek (terrein voor grondverbetering) vereist is.

7 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		Januari 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		Januari 2019
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		Januari 2019

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 LITERAIRE BRONNEN

Acke, B., Bartholomieux, B. en Bruyninckx, T., 2016. *Archeologienota Wervik Hellestraat (prov. West-Vlaanderen), Verslag van Resultaten*, Ingelmunster.

Bartholomieux, B. en Veraart, D., 2017. *Archeologienota Wervik Speiestraat 154 (prov. West-Vlaanderen), Verslag van Resultaten*, Ingelmunster.

Acke, B., Bracke, M. en Van Quaethem, K., 2017. *Archeologienota Wervik Akademiestraat 16-18, Zelzate*.

De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. en Bot, B., 2017. *Sint-Maartensplein 11 (Wervik, West-Vlaanderen), Verslag van Resultaten*, Sint-Michiels-Brugge.

Defrancq, J., 2017. *Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Motestraat te Wervik*. (ABO Archeologische Rapporten 329). Gent.

De Ketelaere, S., De Smet, C. en Krug, C., 2017. *Nota Wervik, Hellestraat, Verslag van Resultaten*. (BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 597). Bassevelde.

De Raymaeker, A. en Dupont, L., 2017. *Het archeologisch vooronderzoek aan de Hovenierstraat te Wervik*, Tienen.

De Raymaeker, A., 2018. *Nota: Het proefsleuvenonderzoek aan de Hovenierstraat te Wervik*, Tienen.

Lefere, M., Slabbinck, F. en Vanhercke, J., 2018. *Ooststraat (Wervik, West-Vlaanderen), Nota Deel 1: Resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem*, Sint-Michiels-Brugge.

Matthijs, J., 2002. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 27-28-36 Proven – Ieper – Ploegsteert*. Vlaamse overheid. dienst Natuurlijke Rijkdommen. Geological Service Company bvba.

Vandeputte, O., 2011. *Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten: West Vlaanderen*. Tielt: Lannoo.

Van Ranst, E. en Sys, C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*. Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.

Vermeersch, J. en Philipsen, F., 2018: *Uitbreiding en herinrichting Robert Klingstraat 33a, Wervik. Archeologienota Archeologisch vooronderzoek*. (RAAP België – Rapport 186). Eke.

8.2 WEBSITES

CadGis 2019: Kadasterkaarten [Online], http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 25 januari 2019)

Nationaal Geografisch Instituut (NGI) 2019: Topografische kaarten [Online], <http://www.ngi.be> (geraadpleegd op 26 september 2019).

Centrale Archeologische Inventaris 2019: [Online], <https://cai.onroerendergoed.be> (geraadpleegd op 25 januari 2019)

Databank ondergrond Vlaanderen 2019: Topografische kaarten [Online]: <http://dov.vlaanderen.be> (geraadpleegd op 25 januari 2019)

Flandria Illustrata 2019: Kaart van Sanderus [Online]: <https://www.kbr.be/nl/galerij/flandria-illustrata> (geraadpleegd op 25 januari 2019)

Geoportaal Onroerend Erfgoed 2019: [Online], <https://geo.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 28 januari 2019)

Geopunt Vlaanderen 2019: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 25 januari 2019).

Geopunt Vlaanderen 2019: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online]: <http://www.geopunt.be/> (geraadpleegd op 25 januari 2019)

Inventaris bouwkundige Erfgoed 2019: [Online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 28 januari 2019)